

Kv Maria Magle 6, Lund

Fornlämning L1988:5459/ RAÄ Lund 73:1
Lunds stad och kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning 2021–2023
Imelda Bakunic Fridén

Titel: Kv Maria Magle 6, Lund

Författare: Imelda Bakunic Fridén

Kulturmiljörapport: 2024:11

Omslagsbild: Vy över kv Maria Magle 6, år okänt. Fotografi LB5872, Kulturens LB Arkiv.

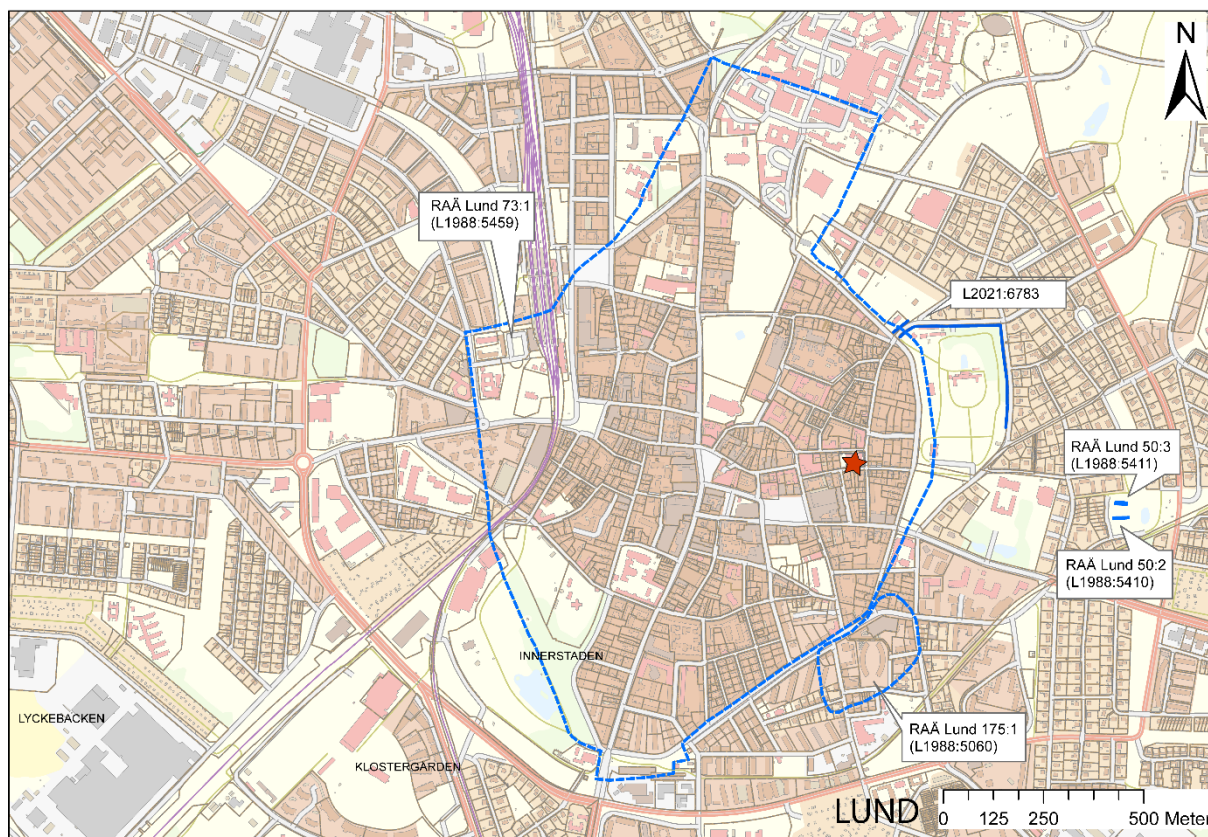
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Inledning	5
Fornlämningsmiljö	6
Tidigare arkeologiska iakttagelser	8
Genomförande och dokumentation	10
Marksanering	11
Schakt 1	16
Schakt 2	17
Schakt 3	19
Schakt 4	22
Schakt 5–6	22
Besiktning av krypgrunden	25
Resultat	27
Sankta Maria Magle kyrka	27
Kyrkogård	29
Kulturlagerstatus	32
Administrativa och tekniska uppgifter	33
Referenser	34
Bilagor	35
1. Plan- och sektionsritningar	
2. Gravbeskrivning	
3. Fyndförteckning	
4. Osteologisk analys. Caroline Arcini, Arkeologerna SHM	

Sammanfattning

- Med anledning av att Midroc Property Development AB utförde markarbeten i samband med marksanering och nya ledningsdragningar på fastigheten kv Maria Magle 6 i Lund, genomförde Kulturen en arkeologisk schaktningsövervakning enligt Länsstyrelsens beslut (dnr. 431-11012-2021, Kulturens projektnummer A_2021_0043). Arbetet utfördes inom fornlämning L1988:5459/RAÅ Lund 73:1.
- Undersökningsområdet låg i den östra delen av Lunds medeltida stadsområde och gatorna som omger kvarteret har medeltida ursprung. På platsen stod fram till reformationen Sankta Maria Magle kyrka som först omnämns i skriftliga källor år 1222. I 1570-års jordebok nämns att kyrkan var öde, den tillhörande kyrkogården nyttjades emellertid för begravingar fram till år 1816.
- Vid tidigare undersökningar inom fastigheten har gravar och kyrkogårdslager dokumenterats. År 1998 påträffades grundstenar till Sankta Maria Magle kyrka på fastighetens innergård.
- Totalt undersöktes en yta på omkring 709 m², med ett varierande schaktdjup mellan 0,30–2,30 m under marknivån. Moränlera iakttogs mellan 1,10–1,70 m djup.
- Arbetet utfördes initialt med saneringsåtgärder inom stora delar av fastigheten, ned till 0,30 m djup och inne i befintlig byggnads kryppgrund. I samband med saneringen exponerades ytligt liggande humanben i kyrkogårdsjord. Kyrkogården har därmed sträckt sig över hela fastigheten. Därtill grävdes sex ledningsschakt inom fastigheten.
- I schakt 1, väster om befintlig byggnad, påträffades kyrkogårdsjord med omgrävda humanben och vid 1,20 m djup dokumenterades ett kranium ligga in situ. Graven lämnades kvar i schaktet. Schakt 2 förlades i portgången till befintlig byggnad. Där påträffades omgrävd kyrkogårdsjord samt grundstenar till en byggnad daterad till år 1879. Två stenar, påträffade i moränlera, kan eventuellt vara rester av kyrkans södra långhusvägg. Schakt 3 togs upp på innergården och där påträffades raseringslager, omgrävd kyrkogårdsjord samt stora stenar förankrade i moränleran. Stenarna tolkades vara grundkonstruktionen för den medeltida kyrkans norra långhusvägg. Ytterligare grundstenar dokumenterades norr om långhusväggen, vilka tolkades ha tillhört en eventuell sakristia eller en korsarm till kyrkan. Schakt 4 förlades i trottoaren på Magle Lilla Kyrkogata. Inga intakta äldre kulturlager påträffades till ett schaktdjup av 0,60 m. Schakt 5 och 6 grävdes på den östra sidan inom fastigheten, varpå åtta gravar liggandes in situ dokumenterades. Benmaterial från sex gravar insamlades och analyserades av osteolog, resterande två gravar var belägna i schaktvägg. Från gravarna kunde humanben från minst 14 individer utläsas, daterade från medeltid till tidigmodern tid. En av individerna hade slitage på tänderna som kunde påvisa att personen var en piprökare. Användning av kritpipor har förekommit i Sverige från 1600-talet.
- En besiktning av en stengrund i byggnadens källare genomfördes, där stengrunden tolkades ha utgjort det sydvästra hörnet av den ursprungliga byggnaden från år 1863.

Figur 1. Undersökningsområdet markerat med en röd stjärna inom fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1, mot bakgrund av fastighetskartan © Lantmäteriet.

Inledning

Med anledning av att Midroc Property Development AB utförde markarbeten i samband med marksanering och nya ledningsdragningar i kv Maria Magle 6 i Lund, genomförde Kulturen en arkeologisk schaktningsövervakning enligt Länsstyrelsens beslut (Lst. dnr. 431-11012-2021, Kulturens projektnummer A_2021_0043). Undersökningsområdet var belägen inom fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1 (figur 1). På fastigheten finns även en uppgift om lämning efter kyrkan, L1988:5324/RAÄ Lund 36:1.

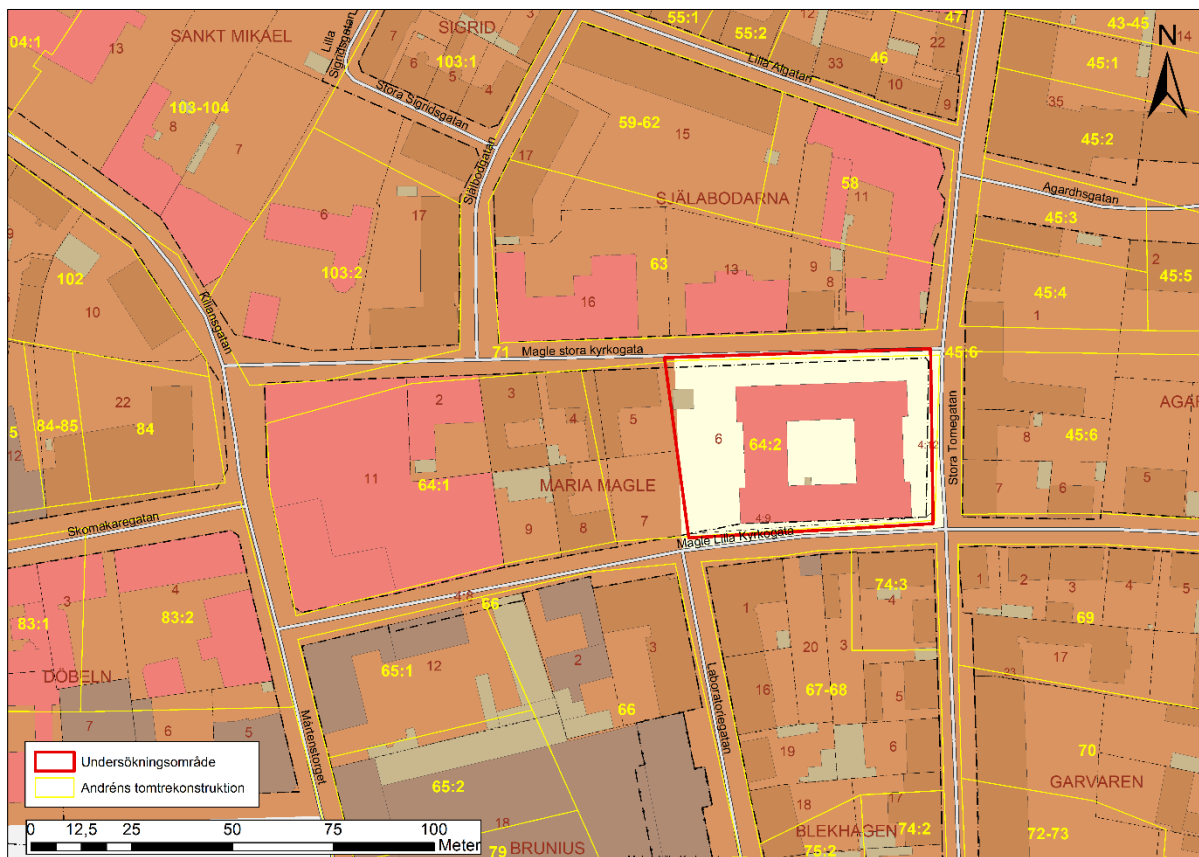
Till beslutet tillkom en komplettering samt två tilläggsbeslut (daterade 2021-11-02, 2022-03-14 och 2023-03-24).

Fornlämningsmiljö

Kv Maria Magle ligger i den östra delen av det medeltida stadsområdet och omgivande gator är av medeltida ursprung. Dagens gator som omger kvarteret är Magle Stora Kyrkogata i norr, Stora Tomegatan i öster, Kiliansgatan i väster, samt Magle Lilla Kyrkogata i söder (Ericsson 2011:3).

Strax väster om kvarteret fanns även ett av de äldsta bebyggelseområden i Lund, med gårdar från 1000-talet som omgav dåtidens kungsgård. Dessa gårdar tros ha bebotts av kungliga tjänstemän och deras familjer (Carelli 2012:51).

Det aktuella undersökningsområdet motsvarar tomt nummer 64:2 enligt Anders Andréns rekonstruktion av tomtindelningen i Lund omkring år 1500 (figur 2, Andrén 1984). På tomten stod Sankta Maria Magle kyrka som omnämns första gången år 1222, då ärkebiskop Andreas Sunesson avstod Mariakyrkan till sitt domkapitel (Blomqvist 1951:213, Andrén 1984:76). Kyrkan förblev domkapitlets godsmassa efter reformationen, medan andra kyrkor i staden kom att tillfalla kronan. Under 1500-talet var ett flertal byar utanför Lund kopplade till staden, där bland andra Östra Torns by tillhörde Sankt Maria Magle. Efter reformationen år 1536 revs kyrkan (Blomqvist 1951:213). I 1570-års jordebok nämns att kyrkan länge hade varit öde, men att kyrkogården fanns kvar (Andrén 1984:76).

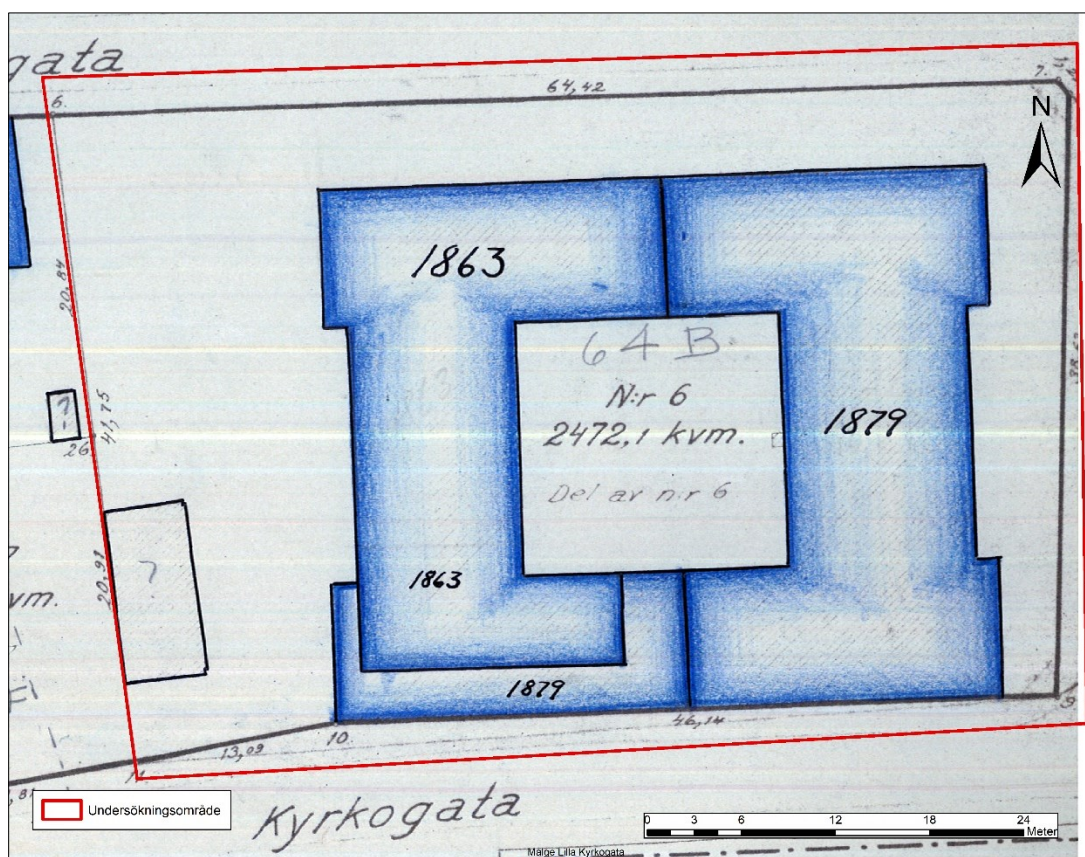

Figur 2. Aktuellt undersökningsområde markerat i rött, Anders Andréns tomtrekonstruktion cirka år 1500, markerat i gult. Mot bakgrund av fastighetskartan © Lantmäteriet.

Den tillhörande kyrkogården nyttjades för begravingar fram till år 1816 av Östra Torns by. Stadens fattiga begravdes vid en mindre (okänd) del, men främst begravdes personer från Östra Torns by på platsen (Blomqvist 1951:213).

Platsen har även nyttjats som pestkyrkogård år 1712 (Bevaringskommittén 1983:94). Blomqvist nämner att pestens offer kom att begravas på Sankt Måns- och Maria Magle kyrkogård, som då ansågs ha legat tillräckligt avsides från staden och de ordinarie kyrkogårdarna (Blomqvist 1978:198f). Pesten i Lund avtog under år 1713 och totalt hade 136 människor avlidit (Blomqvist 1978:199). Från Rådstugurättens dombok noterades den 14 februari år 1713 att professor Andreas Stobaeus hade återvänt till sin gård, som var belägen invid Maria Magles kyrkogård. Han hade uttryckt oro över den "osunda luften" från gravarna. Professorn Stobaeus menade att gravarna behövde mer jord, tills de kunde få tillgång till kalk att lägga över gravarna (Blomqvist 1978:199).

På historiska kartor finns inga synliga byggnader på fastigheten förrän år 1863, då en institutionsbyggnad uppfördes. År 1879 gjordes en tillbyggnad i öster samt i söder (figur 3, Bevaringskommittén 1983:99).

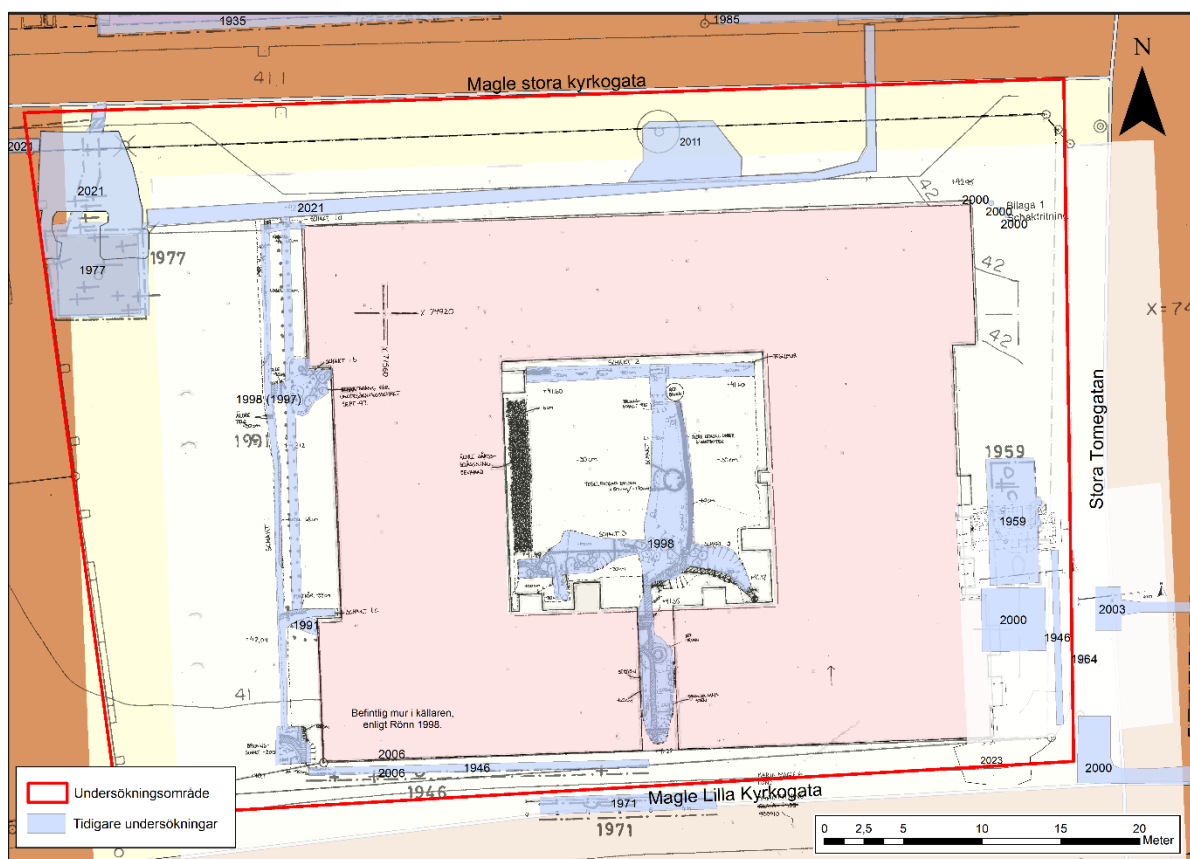

Figur 3. Utsnitt ur Ragnar Blomqvists kvarterskarta över Maria Magle. Undersökningsområdet markerat i rött. Kulturens LB-arkiv.

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Flera ingrepp har tidigare genomförts inom kvarteret, där bland annat yttligt liggande gravar har påträffats på flera håll inom fastigheten och ett kyrkogårdslager har kunnat urskiljas. Nedan följer ett urval av iakttagelserna, med information hämtad från Kulturens LA-arkiv, om inget annat anges.

År 1946 påträffades gravar i den södra delen av fastigheten och år 1959 öster om byggnaden. År 1977 uppfördes en ny transformatorstation i fastighetens nordvästra hörn, där flera gravar dokumenterades. Dokumentationen från de ovannämnda äldre undersökningarna är begränsad och det saknas uppgifter angående vid vilket djup som gravarna påträffades.

Figur 4. Aktuellt undersökningsområde markerad i rött, tidigare undersökningar markerade i blått och svart streckat. Mot bakgrund av Kulturens arkeologiska Generalkarta samt fastighetskartan © Lantmäteriet.

Vid en ledningsdragningsår 1991, strax väster om byggnaden påträffades skelettdelar vid ett djup av 0,70 till 0,80 meter. Ett raseringslager påträffades också vid ett djup av 0,60 meter (Karlsson 2006).

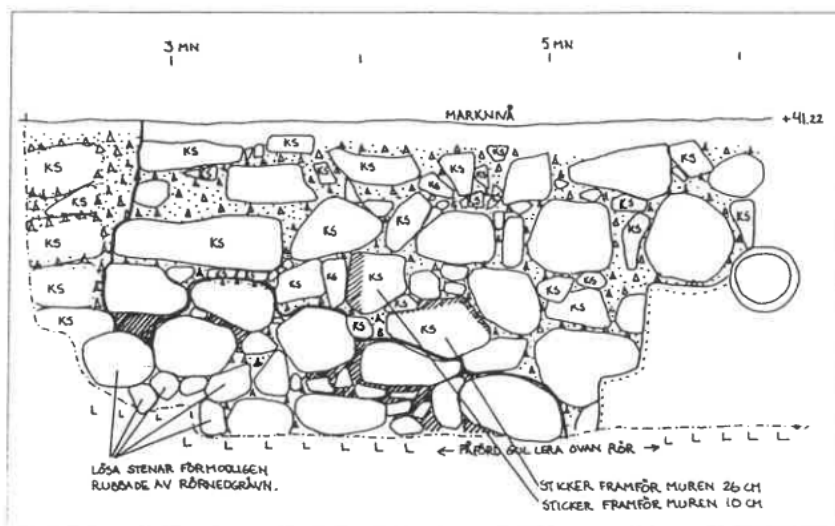
År 1998 genomfördes en undersökning vid västra delen av fastigheten, samt på byggnadens innergård. På fastighetens västra del, intill befintliga byggnadens hörn, påträffades en grav vid 0,70 m djup. På innergården påträffades flera skelett, som tilläts ligga kvar från 0,70 – 1,10 m djup under marknivån. Gravarna troddes vara efterreformatoriska, då de var välbevarade och ansågs ligga grunt. I ett av schakten påträffades en del av en grundmur på 1,00 m djup. Grundmuren tolkades ha tillhört Sankta

Maria Magle kyrkans norra långhusvägg. Grundmuren iaktogs på fastighetens innergård samt i södra portgången och den dokumenterades även i den sydvästra delen av byggnadens källare (figur 5, Rönn 1998).

År 2000 planerade Akademiska Hus en ny entré på fastighetens nordöstra del. I samband med detta grävdes 6 stycken plinthål med cirka 0,40 m i diameter, ned till 0,60 m djup. Inga äldre kulturlager påträffades. Vid den södra delen av byggnaden grävdes ett cirka 4,00×4,00 m stort schakt ned till 0,60 m djup och vid omkring 0,30–0,60 m under markytan fanns ett nedmyllat kulturlager (Karlsson 2005).

År 2011 genomfördes en förundersökning norr om fastighetens byggnad, där en grav påträffades vid ett djup av 0,40 m. Det hittades även två större stenar som troligen är rester efter en mur för kyrkogård som var i bruk till år 1816 eller kan härröra från kantkedja till gatan. Inga gravar har tidigare påträffats norr om byggnaden. Resultaten från 2011 års förundersökning bidrog till att kunskapen om kyrkogårdens utbredning utökades ytterligare. Kyrkogården har därmed sträckt sig över hela fastigheten (Ericsson 2011).

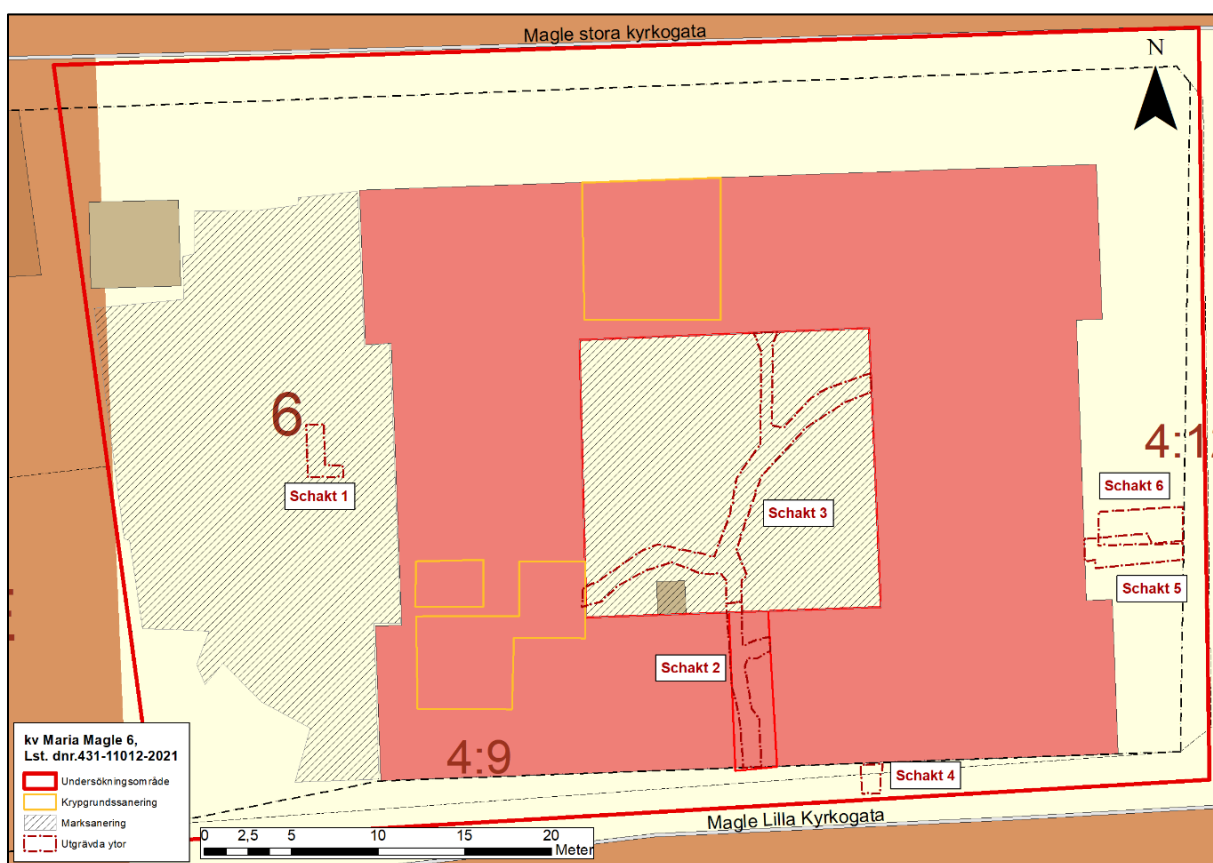
Vid en schaktningsövervakning i Magle Stora Kyrkogata påträffades år 2021 intakta medeltida kulturlager i form av kyrkogårdsjord, samt två stora stenar vid ett djup av 0,40–0,45 m i kvarterets norra del. Stenarna tolkades ha utgjort del av den stenkonstruktion som påträffats år 2011, tillhörandes den eventuella kyrkogårdsmuren eller kantkedja till dåvarande gata (Bakunic Fridén 2021).

Figur 5. Sektionsritning av grundmur mot väst i porten. Hämtad ur Rönn 1998:8.

Genomförande och dokumentation

Undersökningsområdet omfattade hela fastigheten, inklusive i trottoaren vid gatorna (figur 6). Arbetet var uppdelat i två etapper; en sanering av området, samt grävning inför nya ledningsdraineringar. Ytor som berördes var lokaliserade i fastighetens västra och östra del, samt dess innergård och portgång. Totalt undersöktes en yta på omkring 720 m², med varierande djup.

Figur 6. Planritning över saneringsarbetet och de schakt som schaktningsövervakades inom undersökningsområdet, mot bakgrund av fastighetskartan © Lantmäteriet.

Tre markingrepp i norra undersökningsområdet samt saneringen av ytan öster om befintlig byggnad ägde rum utan antikvarisk kontroll, då arkeolog ej tillkallades. Enligt uppgift från entreprenören som utförde arbetet skedde dessa ingrepp i bärlager och matjord till ett max djup av 0,30 m under marknivån. Vid en efterkontroll av den nordvästra ytan iaktogs det att kyrkogårdsjorden, innehållandes humanben, varit ytligt liggande direkt under marksten och bärlager (figur 6). I efterhand påfördes grus till ytan.

Resultaten och iakttagelserna från den arkeologiska schaktningsövervakningen redovisas nedan. I texten används förkortningarna: K= kontext och C=sektion.

Figur 7. Blottad kyrkogårdsjord, 0,30 m djup under marknivån, innehållandes humanben (markerad med vit cirkel). Efterkontroll av undersökningsområdets nordvästra hörn. Fotografi taget från nordöst.

Marksanering

I ett inledande skede utfördes marksanering som berörde flera ytor inom undersökningsområdet, varav en yta av omkring 690 m² schaktningsövervakades (figur 8). Marksaneringen medförde bortschaktning ned till 0,30 m djup.

I fastighetens västra del berördes befintlig matjord, bärlager och till viss del omrörda kulturlager i form av äldre kyrkogårdsjord. Tidigare ledningsschakt påträffades längs med byggnaden och löpte i nord-sydlig riktning (figur 4, 8). Området var i övrigt förskonad från moderna markingrepp.

Figur 8. Saneringsområdet på gårdsplanen i fastighetens västra del. Vitmarkerade pilar pekar på områden med hög frekvens av omgrävda gravar/ humanben påträffade vid 0,30 m djup. Fotografiet taget från norr.

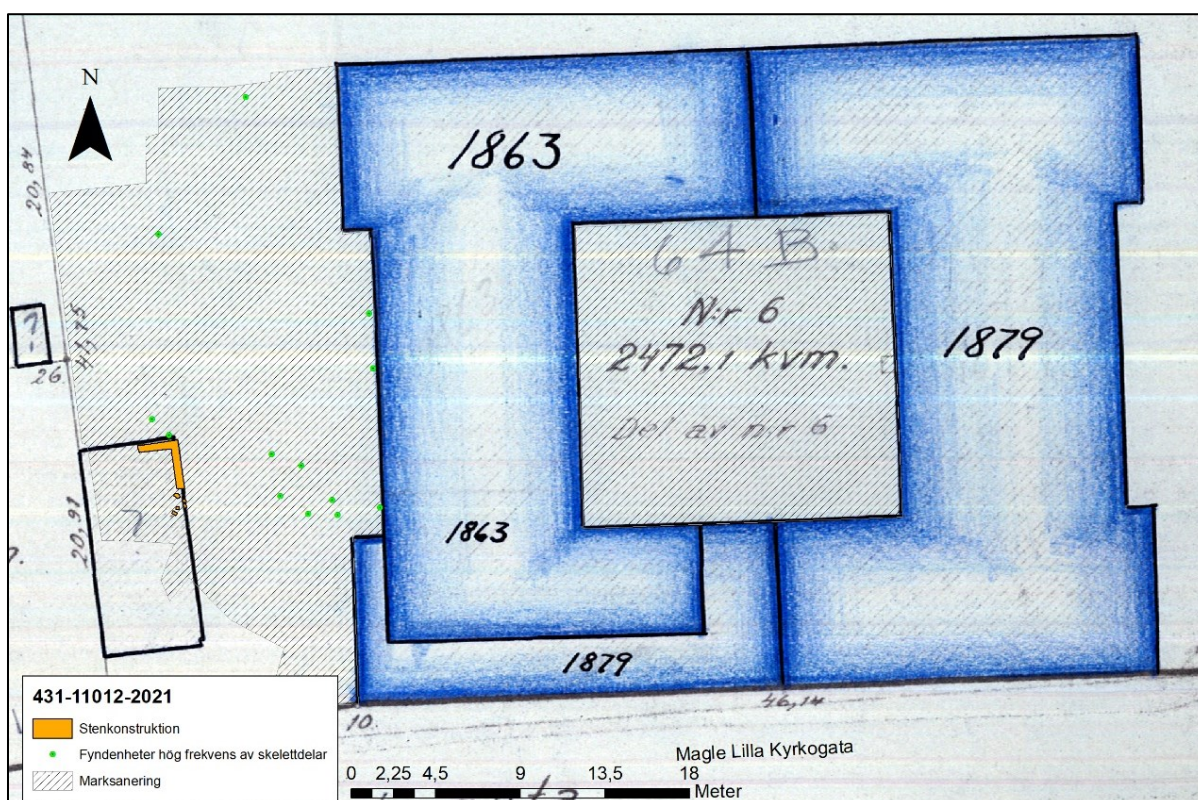

Figur 9. På fastighetens västra del iaktogs flera humanben liggandes i ett kyrkogårdslager, vid ett djup av 0,30 m under befintlig markyta. Benen var tätt packade och välbevarade i kyrkogårdsjorden, och tillhör äldre omgrävda gravar.

Kyrkogårdsjorden bestod av brun, fuktig, kompakt sand, med inslag av rötter, kalkprickar, träkol, lerfläckar och fåtal inslag av rött tegelkross. Inom hela området iaktogs humanben ytligt liggande i kyrkogårdsjorden. Detta var resultat av tidigare söndergrävda gravar från flera skeden då kyrkogården var i bruk. Skelettdelarna samlades ej in då de inte bedömdes ligga in situ.

En stenkonstruktion av yngre karaktär påträffades på gårdsplanens sydvästra hörn, vid 0,30 m djup (figur 10–11). Stenkonstruktionen bestod av gult tegel och puts och tolkades vara grunden till ett uthus som tidigare funnits på plats, men som revs år 1939. Årtal för uppförandet av uthuset är dock okänt (figur 10, 12, Kulturens LB-arkiv).

På fastighetens innergård sanerades marken ned till 0,30 m djup, med undantag från en äldre gårdsbeläggning som är bevarad på innergårdens västra del. Buskage avlägsnades, men träden fick stå kvar på platsen. Innergården bestod huvudsakligen av marksten, bärlager och tidigare schaktade massor. Inga äldre kulturlager eller lämningar påträffades vid djupet av 0,30 m.

Figur 10. Planritning mot bakgrund av Ragnar Blomqvists kvarterskarta över Maria Magle. Grunden till ett äldre uthus är markerat i orange färg. Hög förekomst av humanben (omgrävda äldre gravar) på fastighetens västra del är grönmarkerat.

Figur 11. Stenkonstruktion/ grund till uthuset, bestående av gult tegel påträffades på fastighetens västra del. Fotografiet taget från nordost.

Figur 12. Uthus som fanns på fastighetens västra del och revs år 1939. Kulturens LB-arkiv, D66:36. Fotograf: R. Bgt 1 mars, år 1939.

Schakt 1

Schaktet var omkring 3,70 m² stort och grävdes ned till ett djup av 0,30 m för att lokalisera äldre ledningsdragnings i fastighetens västra del (figur 6). De översta 0,30 m bestod av makadam, vilket påfördes på ytan efter saneringsarbetet. Därefter togs den västra långsidan av schaktet upp, med en bredd av 0,40 m.

Schaktet grävdes därefter ytterligare ned till 1,20 m djup där jordmassorna bestod av intakta, äldre kulturlager i form av kyrkogårdsjord. Från omkring 0,35 m djup iaktogs humanben. Med anledning av att schaktet endast var 0,40 m brett, var det svårt att se ifall skelettdelarna var in situ. Vid schaktets västra långsida var en arbetsbod belägen och vid schaktets östra långsida fanns en befintlig ledning, varvid schaktet inte kunde breddas ytterligare. Humanbenen bedömdes tillhöra äldre omgrävda gravar, liggandes i kyrkogårdsjorden.

Vid djupet av omkring 1,20 m dokumenterades ytterligare humanben som bestod av revben, lårben och ryggkotor. Benen var tillsynes välbevarade i den fuktiga kyrkogårdsjorden. Därtill påträffades ett kranie, som delvis skadades vid maskinschaktningen. Flera av humanbenen vid denna nivå bedömdes ha legat i redan omgrävda kyrkogårdslager, däremot bedömdes kraniet eventuellt ha legat in situ (figur 13). Samtliga humanben lämnades kvar på plats i schaktet, då entreprenören inte avsåg att gräva djupare (figur 14).

Figur 13. Påträffade skelettdelar i västra långsidan av schakt 1. Vid ett djup av 1,20 m låg ett kranium. Befintlig ledning fanns längs schaktets östra långsida (grönt plaströr). Fotografiet taget från öster.

Figur 14. Närbild på återdeponerade skelettdelar i schakt 1. Baksidan av kraniet ligger kvar i jorden, resterande ben lades invid kraniet. Fotografiet taget från norr.

Schakt 2

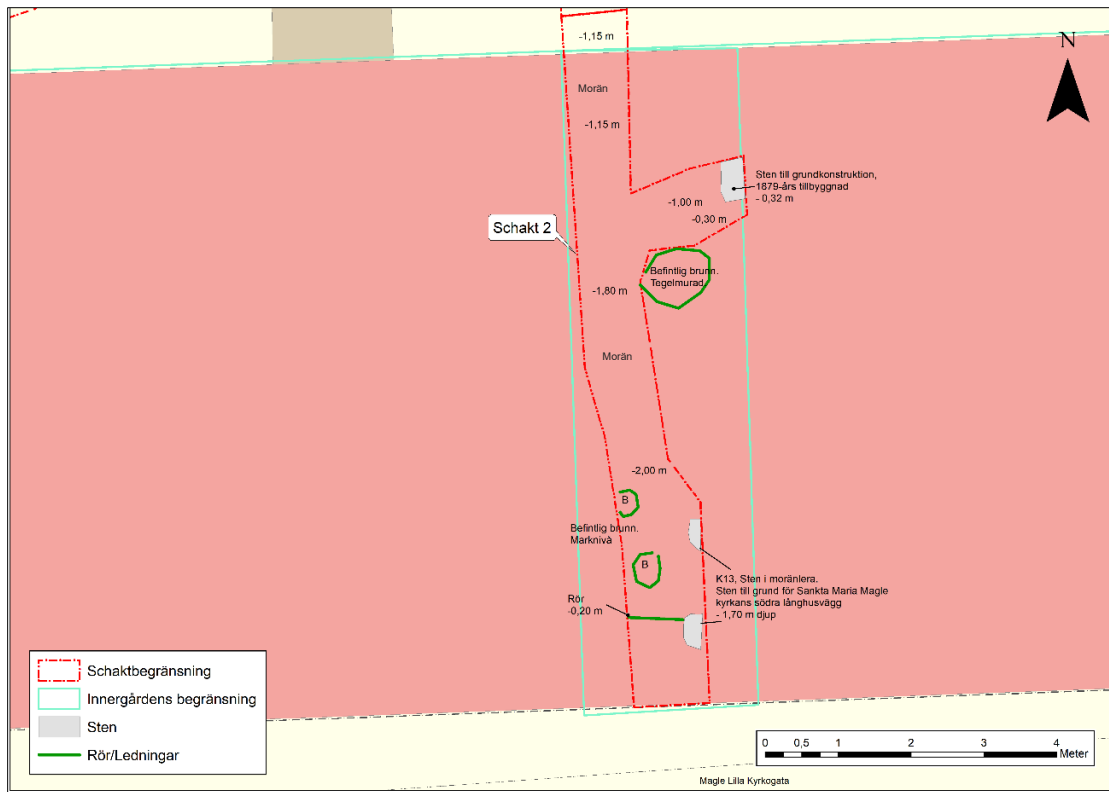
Schakt 2 förlades i portgången på fastigheten och grävdes inför nya spill- och dagvattenledningar (figur 6 och 15). Schaktet var omkring 1,10×9,50 m stort och löpte längs portgångens västra sida.

Schaktningen påbörjades söderifrån, ned till ett schaktdjup av 2,00 m och ett mindre anslutningsschakt togs upp mot den östra portfasaden.

Under befintlig markytan dokumenterades främst tidigare fyllnadsmassor bestående av grus och ställvis inblandning av kyrkogårdsjord, ned till 0,60 m djup. I anslutningsschaktet förekom även ett lager av gullera som var påförd mellan 0,30–0,60 m djup, innehållandes en större sten (figur 15–16). Stenen tolkades ha tillhört grundsulan till byggnaden daterad till år 1879. Därunder påträffades äldre kulturlager som bestod av brun, fuktig lera och som tolkades vara omgrävd kyrkogårdsjord. Kyrkogårdsjorden innehöll hög frekvens av fragmenterade humanben, men som tolkades inte ha legat in situ. I kyrkogårdsjorden fanns även inslag av gull- samt rött tegelfragment, vilket ytterligare bekräftar att lagret tidigare varit omgrävt.

I den sydöstra delen av schaktet framkom, mellan 1,65–1,70 m djup, två större stenar (figur 15). Stenarna var belägna i moränleran och var omkring 0,40 m stora i bredd. Stenarnas fulla omkrets gick inte att dokumentera då stenarna fortsatte in i östra schaktkanten. Dessa tolkades ha utgjort grunden för den södra långhusväggen av Sankta Maria Magle kyrka.

Tre befintliga brunnar fanns vid markytan i portgången, varav en tegelmurad brunn. I schaktets södra sida påträffades även en ledning vid 0,20 m djup, som löpte i en väst–östlig riktning.

Figur 15. Planritning över schakt 2 i portgången till fastighetens innergård. Magle Lilla Kyrkogata i söder. Mot bakgrund av fastighetskartan © Lantmäteriet.

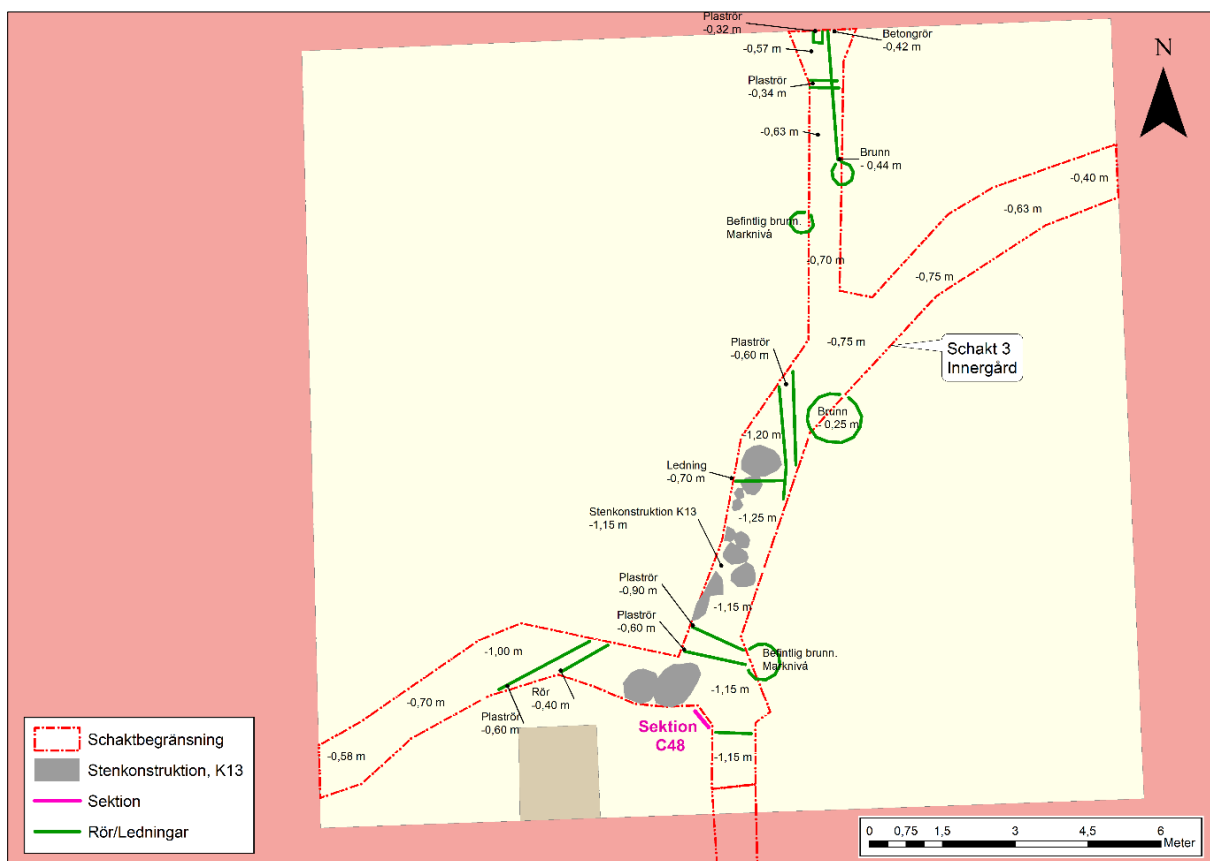
Figur 16. Anslutningsschaktet till östra fasaden av portgången. Stenen tolkades ha tillhört grundsulan till byggnaden. Fotografi från väster.

Schakt 3

Schakt 3 förlades på fastighetens innergård och totalt grävdes en yta av 33 m² till varierande djup (figur 17). Schaktet grävdes från inngårdens sydvästra hörn och löpte längs centrala delen till det nordöstra hörnet.

Innergården har sedan tidigare varit sanerad ned till 0,30 m djup under befintlig markyta och därefter har 0,30 m tjocka massor med makadam påförts. Beskrivningarna gällande djup i nedanstående text avser djup under ursprunglig marknivå.

Två befintliga brunnar fanns vid marknivån på innergården, därefter påträffades ytterligare två brunnar vid 0,25 m respektive vid 0,44 m djup. Ett flertal befintliga ledningar och rör påträffades i schaktet, belägna mellan 0,30–0,90 m djup (figur 17).

Figur 17. Planritning över schakt 3 på fastighetens innergård. Stenar nedtryckta i moränlera påträffades vid 1,15 m djup under marknivån (K13). Portgången är belägen i söder. Mot bakgrund av fastighetskartan © Lantmäteriet.

I det nordöstra hörnet av inngården schaktades det ned till omkring 0,75 m djup. Under bärlager och fyllnadsmassor dokumenterades omrörda, äldre kulturlager. I öster dokumenterades rivningsmassor som bestod av grus, gula lerfläckar, stenar, krossade skifferplattor, vitt glas, rött tegelkross och kalk, uppblandat med kyrkogårdsjord innehållandes humanben. Humanbenen samlades ej in då de inte

bedömdes ligga in situ, dessa var resultat av tidigare söndergrävda gravar från flera skeden då kyrkogården var i bruk. Rivningsmassorna tolkades vara tidigare uppgrävda massor som återdeponerats på platsen, troligen i samband med nybyggnation av dåvarande institutionsbyggnad under slutet av 1800-talet.

I norra schaktdelen, under bärlager framkom två plaströr som löpte i väst–östlig riktning, samt ett betongrör som löpte i nord–sydlig riktning. Plaströren iaktogs vid 0,34 m djup och betongröret vid 0,44 m djup. Schaktet bestod främst av bärlager och omrörd kyrkogårdsjord innehållandes humanben. I schaktet har det grävts sedan tidigare ned till 0,80 m djup. Massorna bedömdes vara återdeponerade från tidigare grävning. I området för detta schakt har det tidigare påträffats gravar.

Schaktets västra sida grävdes som mest ned till 1,00 m djup. Inga intakta gravar eller äldre kulturlager iaktogs. Massorna bestod av grå grus/makadam. Schaktet hade nästintill samma placering som ledningsschaktet från år 1998, som då var grävd ned till 1,00 m djup.

I schaktets södra del var bevaringsförhållanden bra och intakta äldre kulturlager samt lämningar iaktogs. En stenläggning dokumenterades vid 0,40 m djup (K12 i sektion C48, bilaga 1). Stenläggningen bestod av lätt rundade stenar, cirka 0,12 m i diameter stora, och tolkades ha utgjort en kullerstenläggning/ gårdsplan för dåvarande institution (K12, C 48, bilaga 1). Stenarna var satta i ett grusigt bärlager. Vid 0,55 m djup dokumenterades ett raseringslager, som var omkring 0,25 m tjockt (K3 i sektion C48, bilaga 1). I raseringslagret fanns inblandning av äldre kyrkogårdsjord. Därunder, vid 0,75 m djup under markytan påträffades kyrkogårdsjord innehållandes riklig mängd humanben (K2 i sektion C48, bilaga 1). Humanbenen som påträffades låg ej in situ och återdeponerades tillbaka i schaktet. Gul moränlera dokumenterades vid 1,10 m djup.

Vid fortsatt grävning i den södra schaktdelen påträffades ett flertal större stenar. Stenarna förekom initialt löst i raseringslagrets jordmassor (figur 18). Därunder, närmare schaktbotten kunde det noteras att ytterligare stenar fanns bevarade i schaktet i bottenleran på cirka 1,15 m djup (K13, figur 19). Stenkonstruktionen tolkades vara grundstenar för den medeltida kyrkan Sankta Maria Magle, en fortsättning på den stenkonstruktion som dokumenterats vid undersökningen år 1998.

Figur 18. Flera större stenar påträffades i omrörda raseringslager. Stenarna tolkades ha tillhört grunden för den medeltida kyrkan som stått på platsen. Fotografiet taget från öster.

Figur 19. Stora stenar i moränleran påträffades i södra schaktdelen av schakt 3. Som referens på stenarnas storlek, är tumstocken på bild förlängd till omkring 1 m. Fotografiet taget från norr.

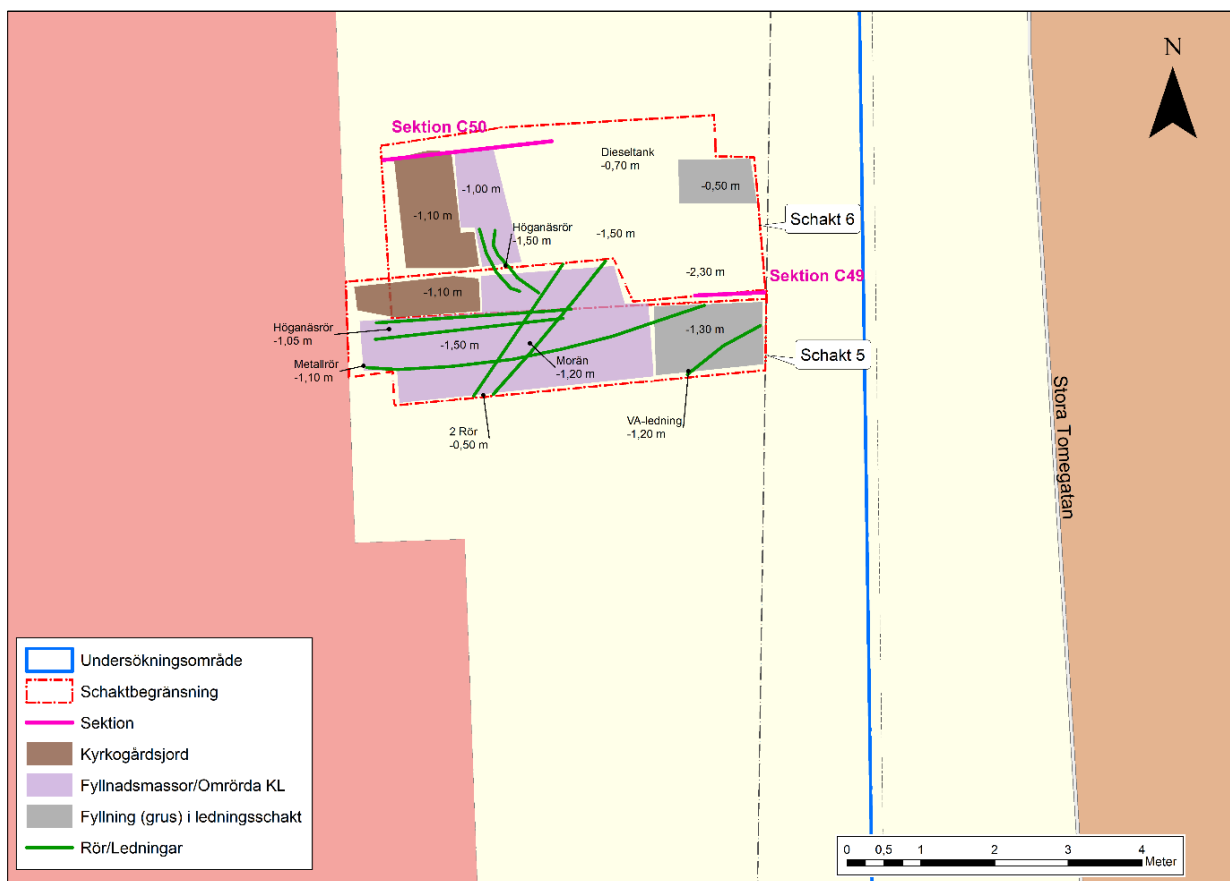
Schakt 4

Schakt 4 grävdes i trottoaren till Magle Lilla Kyrkogata och var 1,00×1,60 m stort, med ett djup av 0,60 m (figur 5). I schaktet påträffades endast moderna fyllnadsmassor i form av makadam och gul lucker sand. Schaktet var i stor grad påverkad av befintliga ledningsdragningar och inga intakta äldre kulturlager iaktogs ned till schaktbotten på 0,60 m djup.

Schakt 5–6

Schakt 5 och 6 grävdes på den östra sidan av befintlig byggnad, med en väst–östlig orientering (figur 20). Schakten grävdes vid två olika tillfällen och inom området för schakten har det bland annat grävts år 1959.

Ytan har innan schaktning varit sanerat ned till 0,30 m djup, varefter 0,30 m tjockt grus påfördes till ytan. Följande text avser djup från ursprunglig marknivå.

Figur 20. Planritning över schakt 5 och 6 placering på fastighetens östra del, tidigare undersökningar markerat i blått, mot bakgrund av fastighetskartan. © Lantmäteriet.

Schakt 5

Schakt 5 var mellan 1,00–1,70 m brett, mellan 1,30–1,50 m djupt (figur 5, 20). I schaktet förekom befintliga ledningar ned till ett djup av mellan 0,80–1,50 m djup. I östra halvan av schaktet dokumenterades främst återfyllnadsmassor från tidigare ledningsschakt. Denna del har bland annat grävts ut år 1959, då gravar påträffades inom ytan.

I västra halvan av schaktet, vid ungefär 0,60 m djup framkom äldre kulturlager i form av kyrkogårdsjord. Kyrkogårdsjorden bestod av mörkbrun, homogen, kompakt, fuktig, sandig lera med inslag av småsten, kalkprickar, träkol, fläckvis med gul lera samt innehållandes humanben. Majoriteten av humanbenen var ej in situ och dessa återdeponerades i schaktet. Benen tolkades ha tillhört tidigare omgrävda gravar.

Vid 1,30 m djup iakttoogs intakta skelettdelar av ett lårben som tolkades ha legat in situ (grav 7, figur 21, bilaga 2). Ingen nedgrävningskant till graven var synlig och graven var avskuren i söder av ett höganäsrör, i öster fanns ett tidigare ledningsschakt. I norr var graven avskuren av befintlig byggnad.

Humanbenen i graven var i bra skick och dokumenterades samt insamlades, då entreprenören avsåg att gräva djupare i schaktet. Intill benen påträffades även en kistspik, som avfördes efter dokumentation (KM99743:1, bilaga 3). Spiken indikerar förekomst av gravar med tråkista inom kyrkogården, och kan eventuellt ha tillhört individen i grav 7. Vid 1,50 m djup påträffades moränlera.

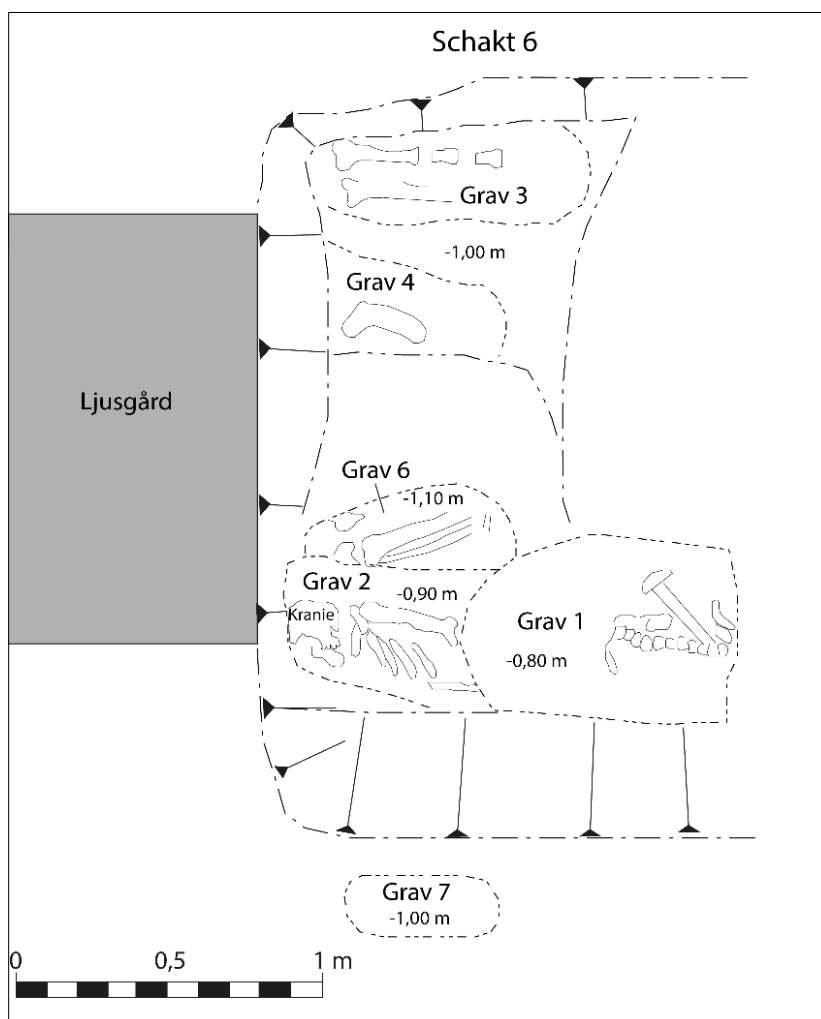
Figur 21. Humanben från grav 7 påträffades vid 1,00 m under marknivån i den östra delen av undersökningsområdet. Benen var välbevarade och tolkades tillhöra en vuxen individ. Graven var avgrävd sedan tidigare i alla riktningar. Tumstocken på bild är förlängd till cirka 0,80 m. Fotografi taget från öster.

Schakt 6

Schakt 6 grävdes strax norr om placeringen för schakt 5 (figur 20). Schakten överlappade delvis, med släntade schaktväggar. Schaktet var mellan 1,90–2,30 m brett, där djupet varierade mellan 0,50–2,30 m.

I den sydöstra sektionen dokumenterades en grav troligen liggandes in situ vid 1,00 m djup (figur 19; C49, grav 0, bilaga 1). Eftersom graven inte helt blottades i schaktet, grävdes den inte ut. Även i den norra sektionen dokumenterades en grav liggande in situ i schaktväggen (figur 19; C50, grav 5, bilaga 1). Utöver de två gravarna påträffades ytterligare fem gravar belägna i schaktets västra del (figur 22).

Under 0,40 m påförda massor framkom kyrkogårdsjord, främst belägen i schaktets västra del (figur 20, 22). De in situ liggande humanbenen påträffades från 0,80 m djup under marknivån. Skeletten var till synes orienterade i en öst–västlig riktning. Samtliga gravar var avgrävda till följd av tidigare aktiviteter på platsen. Vid insamling av skeletten var det svårt att särskilja ben i gravarna och ben från gravfyllningarna på grund av ett kraftigt regnfall.

Figur 22. Planritning över den västra delen av schakt 6, där gravar påträffades vid olika nivåer. Schematiskt inritade skelettdelar och dess placering. I väster var befintlig byggnad belägen, se figur 20 som referens.

I den södra delen påträffades grav 1 och grav 2 vid 0,80 m, respektive 0,90 m djup. Grav 1 var yngre än grav 2 och skar den äldre graven i öster. Grav 1 var påverkad av grävningsarbeten för en dieseltank i norr. I graven förekom främst ben från övre bröstkorg till en vuxen individ.

I grav 2 fanns ett kranium och ben från övre bröstkorg samt vänster överarmsben. Inom samma område fanns ytterligare en grav vid 1,10 m djup (grav 6). I grav 6 förekom lårben från en vuxen individ och graven var äldre än både grav 1 och 2.

I den norra delen påträffades grav 3 och grav 4 liggandes sida vid sida, vid 1,00 m djup under marknivån. Ingen stratigrafisk relation kunde urskiljas mellan gravarna. I grav 3 och grav 4 fanns lårben från vuxna individer.

Samtliga individer som dokumenterades i gravarna har analyserats av osteolog, se sammanfattning under rubriken *Resultat*. Den fullständiga osteologiska analysen återfinns i bilaga 4.

I resterande delar av schaktet förekom befintliga ledningar ned till ett djup av 1,50 m, främst lokaliserade i schaktets östra del. I den norra delen av schaktet fanns en dieseltank nedgrävd, vilken påträffades vid 0,70 m djup. Den östra delen av schaktet bestod av omrörda kulturlager, det vill säga kyrkogårdsjord uppblandat med fyllningar i ledningsschakt. Denna del har bland annat grävts ut år 1959, ned till 1,25 m djup. Inom ytan har det tidigare påträffats gravar. I schaktets centrala del fanns höganäsrör nedlagt i nord-sydlig orientering, som påträffades vid 1,50 m djup. Morän framkom i den sydöstra delen mot trottoaren, vid 0,65 m djup.

Besiktning av krypgrunden

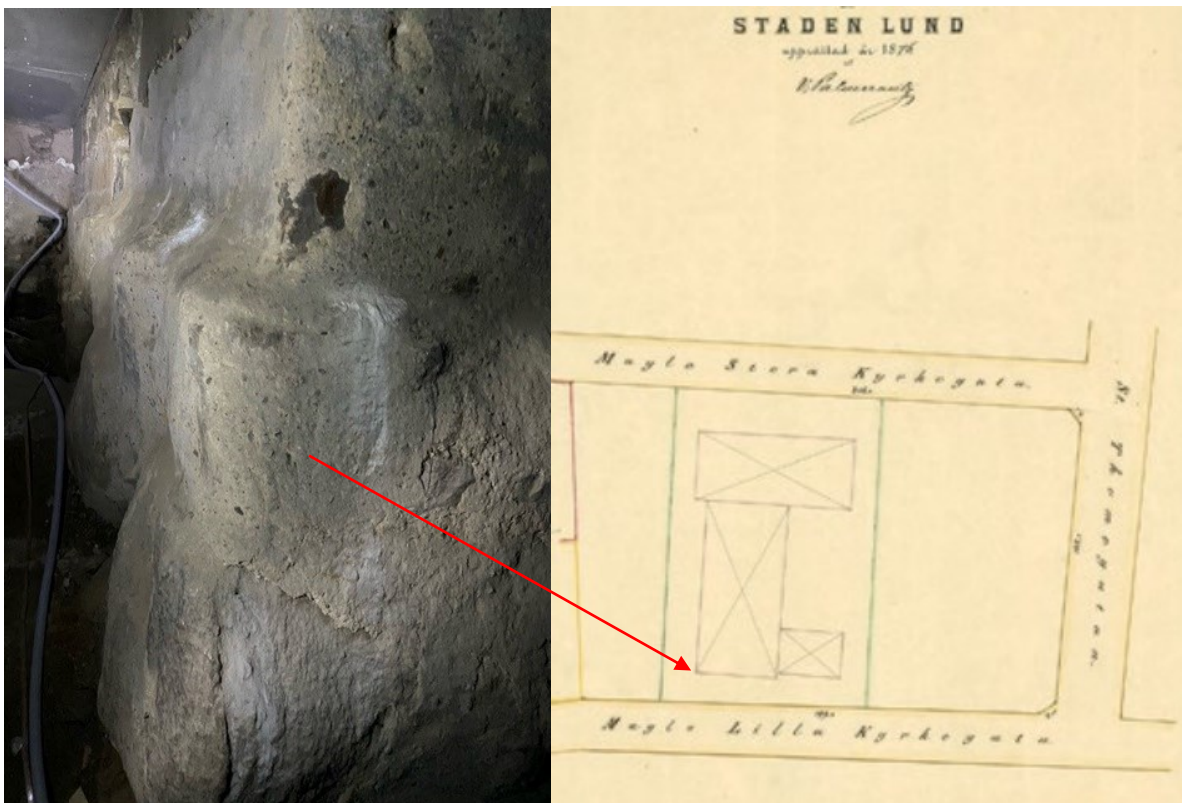
Sanering inne i byggnadens källare övervakades ej då planerade markingrepp uteblev (områden markerade med orange färg i figur 6). Enligt Midroc förekom lösa skelettdelar ovanpå kulturlager i krypgrunden.

Arbetet planerades ursprungligen till att överskrida 0,30 m djup enligt ansökningshandlingarna daterade 2021-10-29, men åtgärderna i krypgrunden bestod av byte av befintliga stöttor av trä och anläggandet av ett fundament av betong, som lades över befintligt kulturlager.

En besiktning genomfördes för att inspektera den bevarade del av kyrkans stengrund i källaren. Delar av muren dokumenterades med fotografi. De murade stenarna har utgjort det sydvästra hörnet av den ursprungliga byggnaden från år 1863, som bland annat kan ses på Ragnar Blomqvists ritning över kvarteret och på en ritning upprättad år 1876 inför institutionsbyggnadens planerade utbyggnad (figur 24–25).

Figur 23. Syllstenar till den byggnad som uppfördes år 1863 är inmurade i befintlig konstruktion. Stenarna är belägna i nuvarande källare till befintlig byggand.

Figur 24-25. Till vänster: fotografi av grundmurens sydvästra hörn i källaren till befintlig byggnad. Till höger: utsnitt av ritning som visar byggnad på fastigheten, upprättad år 1876. Lunds universitetsarkiv. Ur Tersmeden 2014. Grundmuren och byggnaden är enligt Blomqvist daterad till att vara uppförd år 1863.

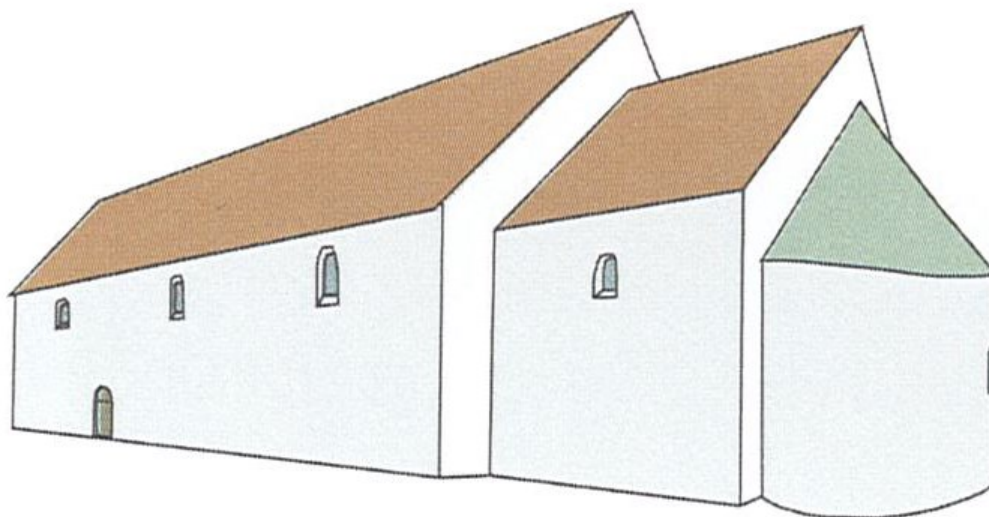
Resultat

Sankta Maria Magle kyrka

Inom fastigheten stod den medeltida Sankta Maria Magle kyrka, som omnämns första gången år 1222 (Blomqvist 1951:213, Andrén 1984:76). Kyrkans läge och exakta utformning har tidigare ansetts vara okänt. I Riksantikvarieämbetets fornminnesregister *Fornsök* har den medeltida kyrkan fått ett lämningsnummer (L1988:5324/RAÄ Lund 36:1), men i den antikvariska bedömningen angavs det att lämningen inte var bekräftad i fält.

Det har noterats att det fanns kvarvarande rester av grundmuren till kyrkan i den befintliga byggnadens källare. Denna observation gjordes av Blomqvist år 1951 och av Rönn år 1998 (Blomqvist 1951:213, Rönn 1998:1). Aktuell undersökning har reviderad den tolkningen. Den tidigare ansedda grundmuren för kyrkan i byggnadens källare har bedömts vara grundmur till byggnaden som uppfördes år 1863.

Vid 1998 års undersökning av fastighetens innergård och portgång, påträffades ytterligare stenar som tolkades ha utgjort grundmuren till kyrkan. Främst var det lämningar av den norra långhusväggen som dokumenterades (Rönn 1998). Ett förslag till en rekonstruktion av kyrkans läge presenterades av Viveka Rönn år 1998 och en illustration av kyrkan har även publicerats i "Kyrkornas Lund" (figur 26–27, Gardelin 2015).

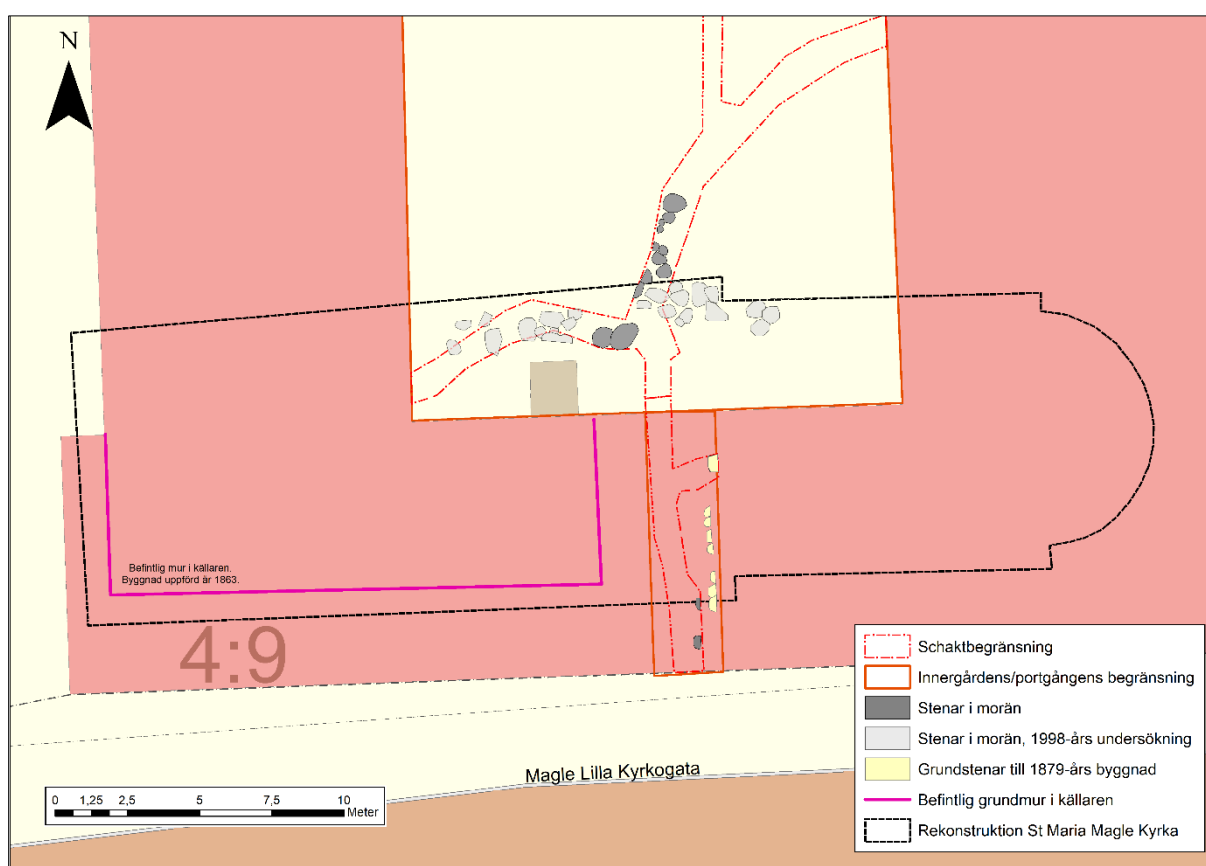

Figur 26. Illustration av Sankta Maria Magle kyrka, sedd från sydost. Hämtad ur Gardelin 2015:102.

Vid den aktuella undersökningen, på fastighetens innergård, dokumenterades en syllstenskonstruktion tillhörandes den medeltida kyrkan (figur 27). Två av stenarna har tillhört grundmuren för långhusväggen och tillsammans med Rönns stenkonstruktion tolkas kyrkogrunden ha haft en bredd av omkring 2,35 m.

Förutsatt att Rönns rekonstruktion av kyrkan stämmer, skulle den norra delen av den i undersökningen påträffade stenkonstruktionen kunna ha utgjort grunden för en sakristia eller en korsarm till kyrkan. Vilken utbredning sakristian haft är svårbedömt då endast en mindre yta av stenkonstruktionen exponerats. Bedömningen är att byggnaden rimligtvis har legat i nära anslutning till koret, mot den östra sidan. Vidare har det år 1998 påträffats glaserade golvplattor i omrörda massor. De hittades strax norr om den norra långhusväggen, vilket ytterligare indikerar att stenarna kan vara lämningar av en tillbyggd sakristia.

De två stenarna som påträffades i schakt 2 i portgången tolkades vara rester från kyrkans södra långvägg. Därför bör rekonstruktionen av kyrkan utvidgas söderut med cirka 1,70 m, och orienteringen av kyrkans läge bör eventuellt vinklas aningen mot nordost-sydväst.

Figur 27. Planritning över schakt 2 och 3, mot bakgrund av fastighetskartan © Lantmäteriet. Muren till kyrkans norra långhus påträffades vid 1998-års undersökning (ljusgrå markerat) och stenkonstruktion (K13) förankrad i moränlera (mörkgrå markerat). Rekonstruktion till Sankta Maria Magle kyrka efter Rönn 1998 (svartmarkerat). Stenar till grundkonstruktionen av 1879-års tillbyggnad är gulmarkerat.

Kyrkogård

Kyrkogården har sträckt sig över hela fastigheten. Före år 1816 gick gränsen för kyrkogården längre norrut samt längre söderut än vad man tidigare antagit. Tidigare undersökningar inom dagens fastighet och i Magle Lilla Kyrkogata har kunnat påvisa kyrkogårdens utbredning i gatorna.

Kyrkogården har troligen varit i bruk sedan tidig 1200-tal, då kyrkan Sankta Maria Magle omnämns i de skriftliga källorna (Blomqvist 1951:213, Andrén 1984:76). Reformationen år 1536 innebar att kyrkan ödelades, däremot fortsatte marken att nyttjas för begravingar fram till år 1816, vilket betyder att kyrkogården har haft ett 600-årigt bruk (Andrén 1984:76).

Det undersökta gravmaterialet från kvarteret är dessvärre litet för att kunna dra större slutsatser rörande gravarnas disposition inom kyrkogården. Huruvida gravarna på kyrkogården tidigare har haft en markering vid dåvarande markyta är också svårtolkat och inget som vi kan utläsa i marken idag. Möjligen kan det ha funnits markeringar av gravar i trä- eller sten, men som inte bevarats till nutid. Likaså har inga träkistor påträffats, men rest efter kistspik talar för att vissa individer på kyrkogården har haft en kistbegravning.

Ben från äldre gravar har även återdeponerats i fyllningen till nyare gravar, vilket speglar att det funnits en kännedom om de äldre gravarna på platsen. Dock verkar ingen särskild hänsyn ha tagits till dessa. Aktuell undersökning kunde konstatera humanben liggandes i kyrkogårdsjord i nästan varje schakt, förutom i schakt 4. Humanbenen var välbevarade trots att flera av gravarna sedan tidigare varit omgrävda.

Gravar

Sammanlagt dokumenterades nio gravar in situ. Gravarna var främst belägna öster om den medeltida kyrkan och påträffades mellan 0,80–1,10 m djup under marknivån. Innehållet från sex gravar omhändertogs och analyserades av osteolog Caroline Arcini (Arkeologerna, Statens Historiska Museer, bilaga 4; grav 1–4, grav 6–7). Resterande gravar lämnades kvar på platsen, då entreprenören inte hade för avsikt att schakta ytorna.

På grund av den långa brukningstiden av kyrkogården var det svårt att fastställa en periodindelning baserat på gravarnas djup. Inga nedgrävningskanter till gravarna kunde utläsas. Det finns heller ingen osteologisk analys som utförts på de tidigare undersökta gravarna inom fastigheten. Trots detta har en generell indelning kunnat urskiljas, där minst två individer har begravts under tidigmodern tid. Resterande av gravarna kan generellt dateras till mellan 1200–1800-tal.

Individerna som påträffats i gravarna representerar olika åldersgrupper och kön. Ingen av gravarna var kompletta och inom respektive grav fanns det ben från mer än en individ. Anledningen till att ben från olika individer påträffats inom samma grav beror på inblandning av äldre söndergrävda gravar, snarare än att flera personer gravlagts tillsammans. Samtliga individer som bedömts vara den primärlagda

personen till respektive grav var av vuxen ålder. Ben från barn förekom endast från äldre gravar och påträffades i fyllningen till de yngre gravarna.

Nedan sammanfattas resultaten från gravarnas innehåll. Den fullständiga osteologiska analysen återfinns i bilaga 4. Inventariebeteckning för gravarna och individerna återfinns i bilaga 2 och varje enskild individ benämns med :ost(nr), Kulturens beteckning för osteologiskt material.

Grav 1, tidigmodern tid

Grav 1 var troligen den yngsta påträffade graven i aktuell undersökning och dokumenterades vid 0,80 m djup under marknivån (figur 21). Graven tolkades vara från tidigmodern tid, baserat på den stratigrafiska relationen till underliggande grav 2.

Graven innehöll ben från en vuxen man, som tolkats vara den primärt nedlagda individen (:ost1, bilaga 2). De bevarade skelettdelarna bestod bland annat av kranium, nackben, ryggkotor och revben. I den osteologiska analysen framfördes att ben som tillhörde :ost1 eventuellt hade en koppling till ben från en individ i grav 2 (:ost6, bilaga 2). Detta står i konflikt med den stratigrafiska relationen mellan gravarna. Däremot så är det mer troligt att ben från :ost6 hamnade i gravfyllningen till grav 1 när den grävdes.

Från grav 1 insamlades även ben tillhörandes fyra andra individer. Dessa äldre gravar har varit omgrävda och benen var fragmentariska. Ett fragment av ett skulderblad tillhörde ett mindre barn, där barnet kunde åldersbedömmas till att ha varit under ett år (:ost5, bilaga 2). Del av ett lårben tillhörde ett annat barn, då mellan 1,5–2 år gammal (:ost4, bilaga 2). Ett skalltaksfragment tillhörandes en yngre tonåring kunde identifieras bland benen (:ost3, bilaga 2). Och slutligen påträffades ett strålben, mellanhandsben och flera fingerben tillhörandes en vuxen kvinna (:ost2, bilaga 2). Benen tillhörandes kvinnan kan höra samman med de ben som fanns i fyllningen till grav 2 (:ost7, bilaga 2).

Grav 2, tidigmodern tid

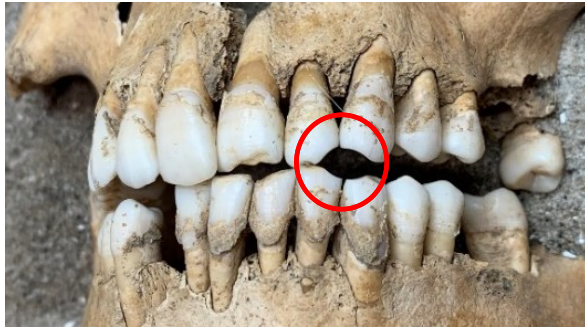
Grav 2 var avgrävd i öster av ovanliggande grav 1 samt i söder av schaktkant, och dokumenterades vid 0,90 m djup under marknivån. Graven tolkades vara från tidigmodern tid, baserat på den osteologiska analysen av individens tänder.

Graven innehöll ben från en vuxen man, som tolkats vara den primärt nedlagda individen (:ost6, bilaga 2). De bevarade skelettdelarna bestod bland annat av kranium, käke, överarmsben, nyckel- och revben. I den osteologiska analysen, utifrån slitage på individens tänder, kan det konstateras att individen varit en piprökare (figur 27).

Arcini redogör i sin analys att flera av de äldsta beläggen för piprökning kan spåras till 1600-talet i Sverige, där bruket av pipan kopplas främst till personer som var sjömän och soldater. De första kritpiporna kom via import, medan den svenska produktionen expanderades först under 1700-tal (Ljung

& Nelson 1985:88f). Tidigare antaganden kan stämma angående att välbevarade skelett som påträffats inom fastigheten eventuellt är från tidigmodern tid.

I fyllningen till graven fanns också ben tillhörandes två andra individer. Flera skelettdelar påträffades tillhörandes en äldre kvinna, möjligen 60+ år (:ost7, bilaga 2). Benen från kvinnan kan eventuellt höra samman med individ 2 från grav 1. Individ 6 var en vuxen person och analys på lårbenets ledkula visar att han var en äldre man (:ost8, bilaga 2).

Figur 28. Primärt nedlagda individen i grav 2 (:ost6, bilaga 2). Slitage på framtand och hörntand i över- och underkäke bildar ett hål, där en pipa suttit. Fotografi av Caroline Arcini (bilaga 3).

Figur 29. Referensbild på ett kranium som har så kallade pipmärken på samma ställe på tänderna som individen i grav 2 (:ost6). Bilden visar hur pipan har suttit. Fotografi av Staffan Hyll (bilaga 3).

Grav 3

I grav 3 har en vuxen man gravlagts (:ost9, bilaga 2). De bevarade benen bestod av bland annat lår- och skenben, samt knäskål. Pålagringar fanns på knälederna som indikerar en medelålders man. I fyllningen till denna grav fanns även ett överarmsben från en annan vuxen individ (:ost10, bilaga 2). Ingen kön- eller åldersbedömning kunde göras på individen.

Grav 4

Grav 4 innehöll lårben tillhörandes en medelålders vuxen man (:ost11, bilaga 2). Den osteologiska analysen har kunnat visa pålagringar på benet, som kan åldersbestämmas. I graven förekom även ben från äldre omgravda gravar, tillhörandes vuxna individer (:ost12-13, bilaga 2). Analysen kunde dock inte avgöra kön- eller åldersbedömning. I fyllningen till graven fanns också ett lårben tillhörandes ett barn i 5–6 års åldern (:ost14, bilaga 2).

Grav 6

I grav 6 har en vuxen man begravts och de bevarade benen i graven bestod av lårbenen, skenbenen, vadben samt knäskål (:ost15, bilaga 2). I fyllningen till graven fanns även ett lårben och del av bäcken, tillhörandes ett barn i 4 års åldern (:ost16, bilaga 2).

Grav 7

Grav 7 innehöll lårbenen från en vuxen, troligen en kvinna (:ost17, bilaga 2). I fyllningen till denna grav påträffades ett överarmsben från ett nyfött barn (:ost18, bilaga 2). Det är möjligt att benet som tillhör barnet kommer från en äldre grav som blivit omgrävd. Det är också tänkbart att kvinnan och barnet begravdes tillsammans, kanske i samband med en misslyckad förlossning.

Kulturlagerstatus

Arkeologiska undersökningar har tidigare huvudsakligen utförts på varierande djup inom fastighetens nordvästra hörn och på innergården, vilka grävdes under 1970- respektive 1990-talet. Ingen osteologisk analys har tidigare genomförts på grav materialet.

Den aktuella undersökningen har fördjupat vår förståelse av Sankta Maria Magle kyrka och kunnat påvisa att nedläggning av gravar skett under tidigmodern tid. De medeltida lämningarna som har påträffats fanns bevarade i stora delar av undersökningsområdet. Ytligt under bärlagren påträffades kyrkogårdsjord, som innehöll rikligt med humanben i gott skick. Kulturlagren var fuktiga och feta, vilket ytterligare indikerar goda bevaringsförhållanden på platsen.

I den västra samt den östra delen av undersökningsområdet framkom in situ-liggande gravar från ett djup av mellan 0,80–1,00 m. En osteologisk analys av humanbenen från gravarna gav en bättre förståelse för individerna. Utöver kyrkogårdsjorden och gravarna påträffades även en stenkonstruktion, tolkad vara grunden för den medeltida Sankta Maria Magle kyrka.

Den aktuella undersökningen har visat att denna del av fornlämningen är relativt förskonad från nyare tids markpåverkan samt att intakta medeltida kulturlager, gravar och lämningar finns inom fastigheten.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-11012-2021
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	A_2021_0043
Trakt/kvarter/fastighet	Kv Maria Magle
Socken	Lunds stad
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Marksanering, ledningsschakt, kabelbrunn, fiberanslutning.
Uppdragsgivare	Midroc Property Development AB
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Imelda Bakunic Fridén
Övrig personal	Linnea Lidh, Sebastian Boström, Geritie Ericsson
Fältarbetstid	2021-05-31 – 2023-09-25
Yta, m²	720 m ²
Kubik, m³	262 m ³
Fyndmaterial	KM99743:1 (1 post), KM99743:Ost1-18 (18 poster). Det osteologiska materialet förvaras efter fyndfördelning på Kulturens magasin Diabasen.
Ritning, dokumentation	6 st A3 ritfilm: 4 sektionsritningar skala 1:20, 1 planritning skala 1:100, 7 planritningar skala 1:20, Digitala inmätningsskisser i Kulturens stads-GIS
Foto	65 digitala fotografier
Analyser	Osteologisk analys
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen kv Maria Magle 6.

Referenser

Andrén, Anders. 1984. Lund. Tomtindelning, ägostruktur och sockenbildning. Rapport *Medeltidsstaden 56*. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer. Stockholm.

Bakunic Fridén, Imelda. 2021. Innerstaden 2:1, Magle Stora Kyrkogata, Stora Tomegatan och Agardhsgatan. *Kulturmiljörapporter 2021:16*. Kulturen, Lund.

Bevaringskommittén. 1983. *Lunds stadskärna: bevaringsprogram. Krafts rote*. Bevaringskommittén, Fastighetskontoret. Lund.

Blomqvist, Ragnar. 1951. Lunds historia 1. Medeltiden. Lund.

Blomqvist, Ragnar. 1978. Lunds historia 2. Nyare tiden. Lund.

Carelli, Peter. 2012. Lunds Historia: staden och omlandet. 1 Medeltiden: en metropol växer fram. Lunds kommun, Lund.

Ericsson, Gertie. 2011. Kv Maria Magle 6, Lund. Arkeologisk förundersökning. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 389. Kulturen, Lund.

Gardelin, Gunilla. 2015. *Kyrkornas Lund*. Kulturen, Lund.

Ljung, Jan-Åke & Nelson, Per. 1985. Kritpipelagret hos "Dufwenberg & Nordström, som hålla öppna Bodar uppå Södermalms torg". Ett stadsarkeologiskt fynd. I: *Stadsvandringar*, s.86–96, Stockholms stadsmuseum, 1985. Stockholm.

Karlsson, Mattias. 2005. Kv Maria Magle 6, Lund. Arkeologisk förundersökning 2000. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 142. Kulturen, Lund.

Karlsson, Mattias. 2006. Kv Maria Magle 6 och Lundagård, Lund. Arkeologisk förundersökning 1991. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 199. Kulturen, Lund.

Rönn, Viveka. 1998. Kvarteret Maria Magle, Lund. Arkeologisk förundersökning 1998. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund nr 71*. Kulturen, Lund .

Tersmeden, Fredrik. 2014. När kanslern tvang professorerna att köpa kyrkogård: universitet lämnar sin södra utpost efter 155 år. I Lange, C. & Brenner, C (red), *Professorsinstallation: Lunds universitet, aulan, 7 november 2014*. Lunds universitet, Sektionen kommunikation.

Arkiv

Kulturens LA- och LB-arkiv

Övriga

2024-05-29 Forsök: <https://app.raa.se/open/forsok/lamning/a1d2c8e0-6d08-4529-bacf-c62ee3c28029>

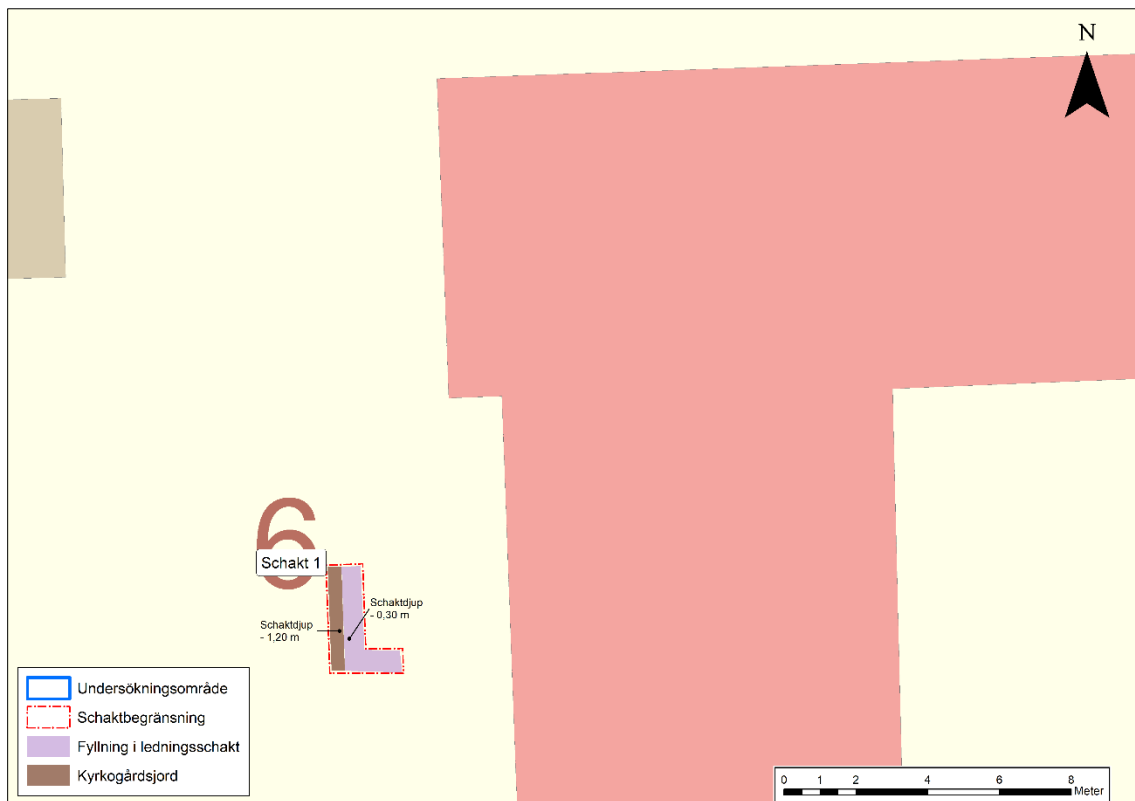
Bilagor

1. Plan- och sektionsritningar
2. Gravbeskrivning
3. Fyndförteckning
4. Osteologisk analys av Caroline Arcini, Arkeologerna SHM

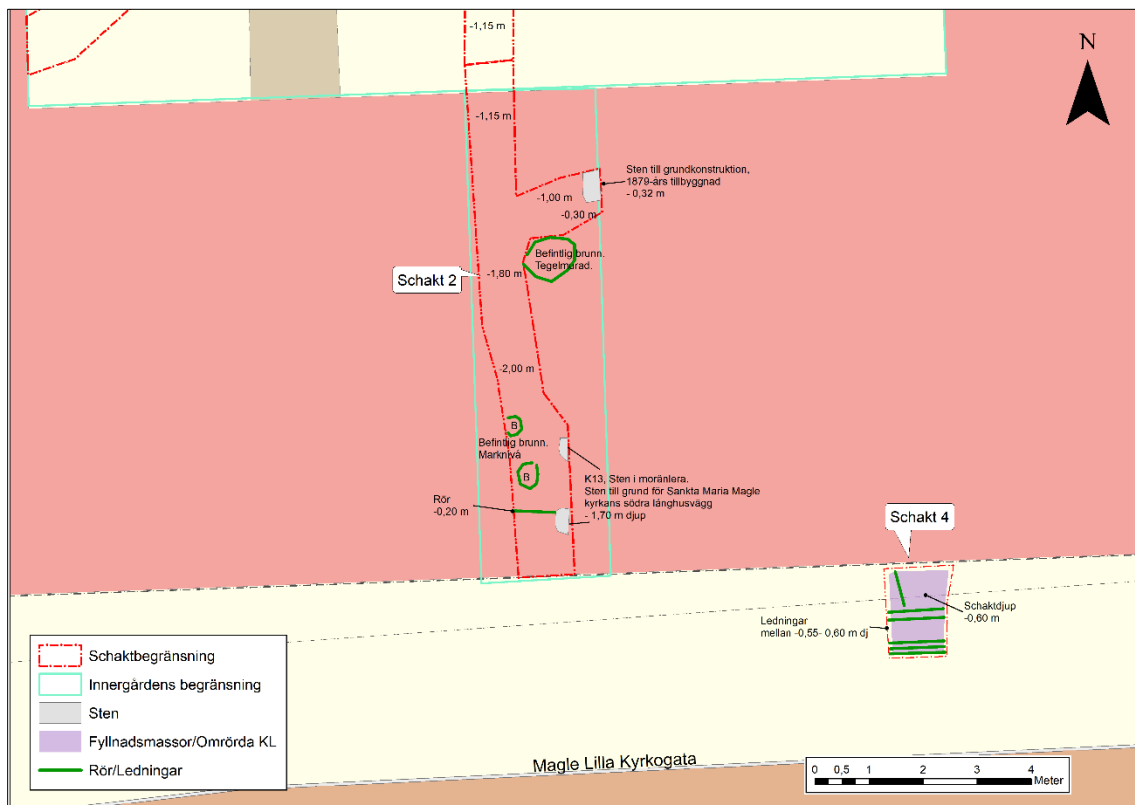
Symbolförklaringar

	Lager
	Fyllning
	Stolphål
	Konstruktion
	Nedgrävning
	Det stratigrafiska objektets begränsning
	Schaktbegränsning
	Skuren av yngre nedgrävning
	Osäker begränsning
	Släntpilar

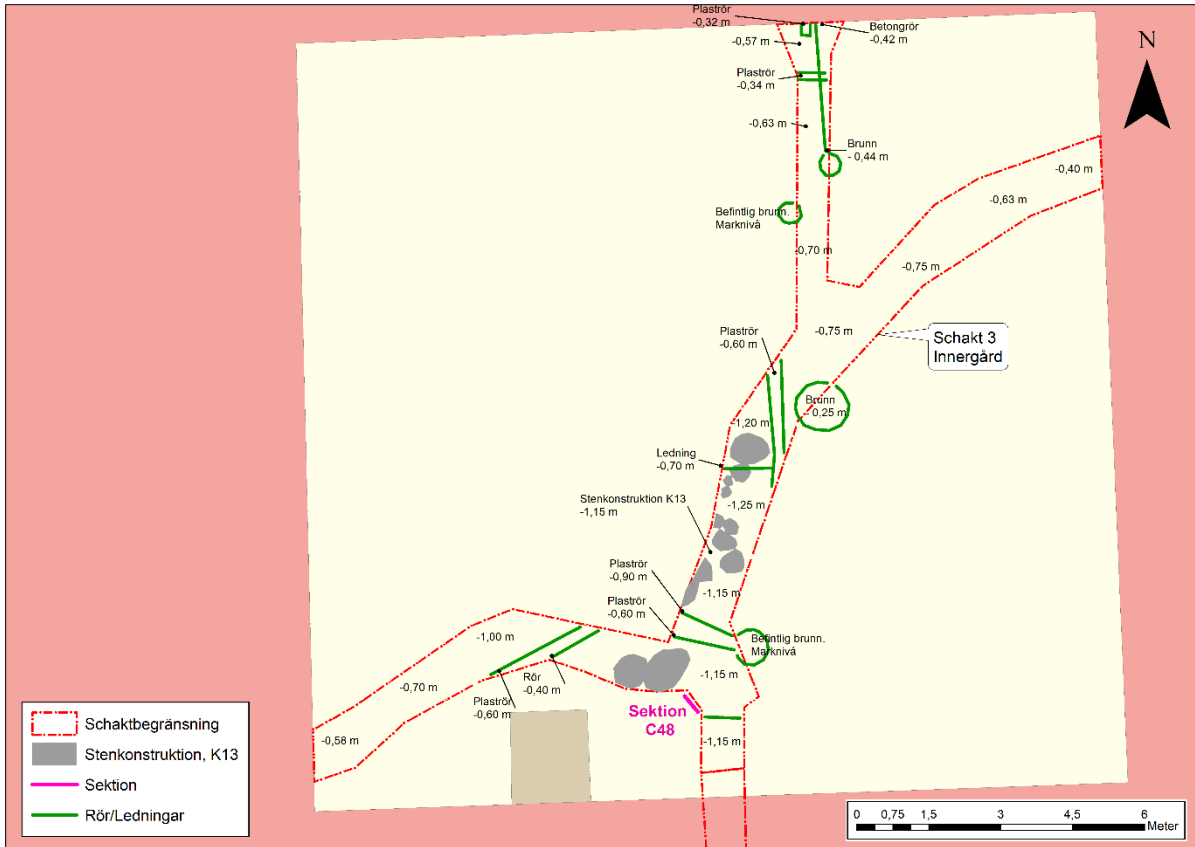
1. Plan- och sektionsritningar

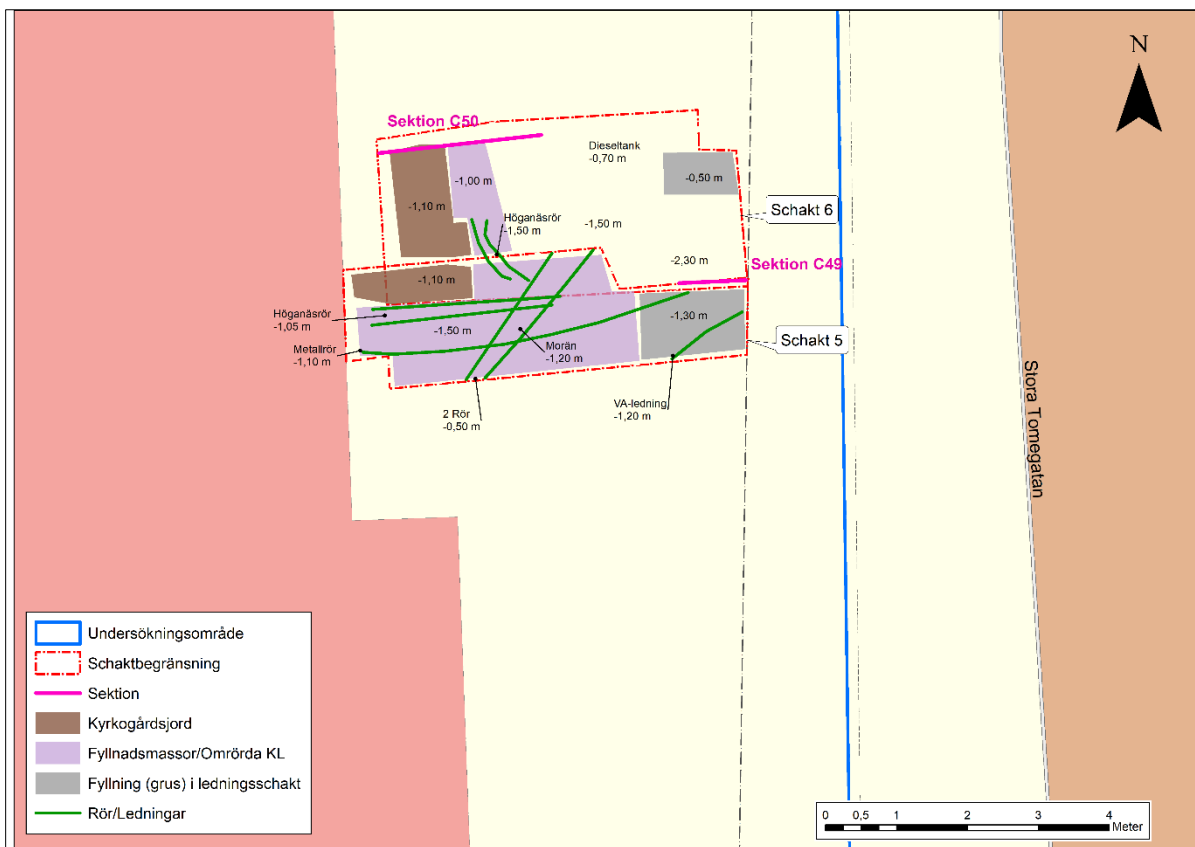
Planritning för schakt 1. Mot bakgrund av fastighetskartan © Lantmäteriet

Planritning för schakt 2 och 4. Mot bakgrund av fastighetskartan © Lantmäteriet

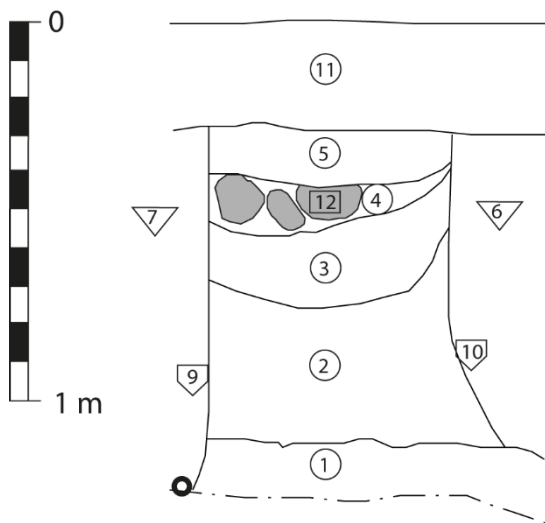

Planritning för schakt 3 på fastighetens innergård. Mot bakgrund av fastighetskartan © Lantmäteriet

Planritning för schakt 5 och 6. Mot bakgrund av fastighetskartan © Lantmäteriet

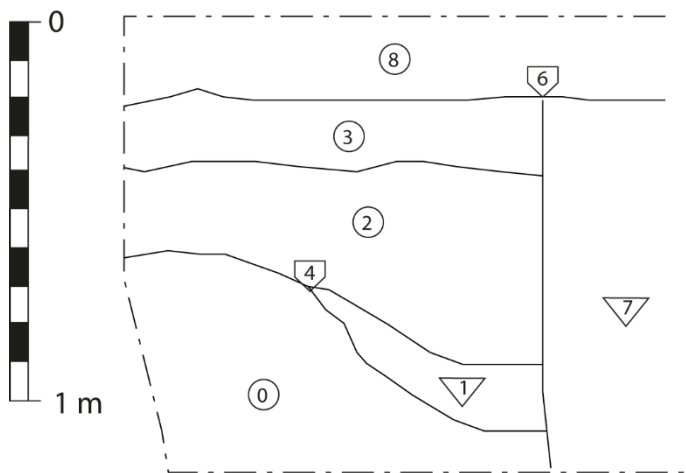
Schakt 3, C48, sydvästra sektionen

Lagerbeskrivning

1. Gul, kompakt lera med inslag av naturlig flinta. Morän.
2. Gulbrun, kompakt, fuktig lera med inslag av kalkbruk och rikligt med humanben. Omrörda kulturlager, kyrkogårdsjord. Inga humanben var in situ, omgrävda äldre gravar.
3. Brunsvart, rödflammig, kompakt lera med inslag av grågul lera och ben. Raserings- och utjämningslager.
4. Grå, grusig sand. Bärlager till stenläggning 12.
5. Rödbrun, lucker sand med inslag av grå lera. Fyllnadsmassor i ledningsschakt.
6. Brungrå-gulflammig lera, rikligt med gult och rött tegel, stenar och ben. Fyllnadsmassor i ledningsschakt.
7. Brungul lera, uppblandat med inslag av ben. Ledning av bly i botten. Fyllnadsmassor i ledningsschakt.
9. Nedgrävning för ledningsschakt.
10. Nedgrävning för ledningsschakt.
11. Befintlig marknivå. Grå grus, makadam. Påförd efter sanering av ytan.
12. Lätt rundade stenar, cirka 0,12 m i diameter. Stenkonstruktion för kullerstenläggning. Gårdsplan för dåvarande innegård tillhörandes Kemiska institutionen.

Schakt 6, C49, södra sektionen

Lagerbeskrivning

0. Gul, finkornig, fet, fuktig, kompakt lera. Morän.

1. Gråbrun, finkornig, fet, fuktig, kompakt kulturjord. Inslag av bränd lera, träkol och kalk. Humanben påträffades och tolkades eventuellt ligga in situ. Graven lämnades kvar på plats. Fyllning i grav 0.

2. Gråbrun, finkornig, fet, fuktig, kompakt kulturjord. Inslag av bränd lera, träkol, småsten och humanben. Kyrkogårdslager.

3. Brun kulturjord med inslag av småsten, bränd lera, kalk och träkol. Påförda massor, marklager.

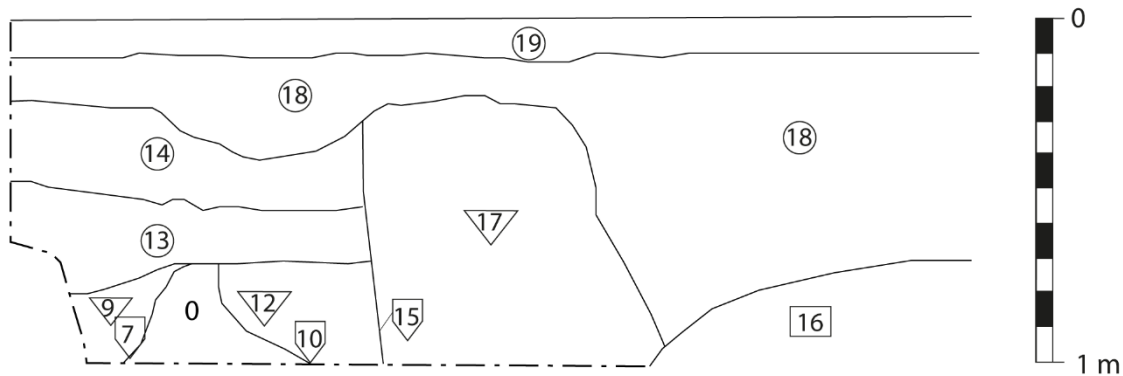
4. Nedgrävning för grav.

6. Nedgrävning för ledningsschakt från år 1959.

7. Gråbrun kulturjord med inslag av lera, småsten, bränd lera, enstaka humanben. Påförda massor av kyrkogårdsjord. Fyllning i ledningsschakt från år 1959.

8. Makadam. Bärlager.

Schakt 6, C50, norra sektionen

Lagerbeskrivning

0. Gul, finkornig, fet, fuktig, kompakt lera. Morän.

7. Nedgrävning för grav 3.

9. Brun, finkornig, fet, fuktig, kompakt, kulturjord. Enstaka inslag av bränd lera, träkol, lerfläckar. Fyllning i grav. Jämför med kyrkogårdslager 13.

10. Nedgrävning för grav 5.

12. Fyllning, kyrkogårdsjord.

13. Brungrå, finkornig, fet, fuktig, kompakt, kulturjord. Inslag av humanben i lagret, småsten, enstaka lerfläckar, bränd lera och träkol. Omgrävt kyrkogårdslager.

14. Gulgrå kulturjord blandat med gul lera, troligen uppgrävd moränlera. Lagret var fet, fuktigt, finkornigt och kompakt. Inslag av bränd lera, tegelbitar och tegelkross, skiffer, småsten, kalksten. Marklager utlagd under den tid som befintlig del av byggnaden uppfördes på plats.

15. Nedgrävning för oljetank.

16. Oljetank, sanerad.

17. Brun, torr, grovkornig, lucker grus. Fyllning i nedgrävning för oljetank.

18. Gråbrun kulturjord med inslag av lera, småsten, bränd lera, enstaka humanben. Påförda massor av kyrkogårdsjord från närområdet. Påfördes i samband med att dieseltanken grävdes år 1959. Nivelleringslager.

19. Makadam. Bärlager.

2. Gravbeskrivning

Kulturens inventariebeteckning för undersökningen är KM99743, följt av ett unikt nummer (:ostxx) för varje individ samt de omrörda benen från gravarna. Gravnummer i tabellen avser namnet på graven när den grävdes i fält. Individnummer avser individbeteckningen från den osteologiska analysen. Den fullständiga osteologiska analysen återfinns i bilaga 4.

Tabell 1: Gravar

Inv.beteckning	Grav	Individ nr.	Schakt	Kontext	Kommentar
KM99743:ost1	1	1	Schakt 6	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 0,80 m djup under marknivån.	Vuxen, man.
KM99743:ost2	1	2	Schakt 6	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 0,80 m djup under marknivån.	Vuxen, kvinna.
KM99743:ost3	1	3	Schakt 6	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 0,80 m djup under marknivån.	Ungdom/yngre tonåring.
KM99743:ost4	1	4	Schakt 6	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 0,80 m djup under marknivån.	Barn, cirka 1,5–2 år.
KM99743:ost5	1	5	Schakt 6	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 0,80 m djup under marknivån.	Barn, under 1 år.
KM99743:ost6	2	1	Schakt 6	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 0,90 m djup under marknivån.	Ung vuxen, man.
KM99743:ost7	2	2	Schakt 6	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 0,90 m djup under marknivån.	Vuxen, kvinna. Eventuellt 60+ år.
KM99743:ost8	2	6	Schakt 6	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 0,90 m djup under marknivån.	Vuxen, man. Medelålders/äldre.
KM99743:ost9	3	7	Schakt 6	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 1,00 m djup under marknivån.	Vuxen, man. Medelålders.
KM99743:ost10	3	8	Schakt 6	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 1,00 m djup under marknivån.	Vuxen.
KM99743:ost11	4	9	Schakt 6	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 1,00 m djup under marknivån.	Vuxen, man. Medelålders.
KM99743:ost12	4	-	Schakt 6	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 1,00 m djup under marknivån.	Omrörda ben i grav 4. Vuxen.
KM99743:ost13	4	-	Schakt 6	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 1,00 m djup under marknivån.	Omrörda ben i grav 4. Vuxen.
KM99743:ost14	4	10	Schakt 6	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 1,00 m djup under marknivån.	Barn, 5–6 år.
KM99743:ost15	6	11	Schakt 6	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 1,10 m djup under marknivån.	Vuxen, man.
KM99743:ost16	6	12	Schakt 6	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 1,10 m djup under marknivån.	Barn, cirka 4 år.
KM99743:ost17	7	13	Schakt 5	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 1,00 m djup under marknivån.	Vuxen, kvinna (?)
KM99743:ost18	7	14	Schakt 5	Kyrkogårdsjord. Påträffad vid - 1,00 m djup under marknivån.	Nyfött barn.

3. Fyndförteckning

Inv.nummer	Kontext	Material	Typ	Antal	Vikt (g)	Övrigt	Kommentar
KM99743:1	Kyrkogårdsjord	Järn	Kistspik	1		Påträffad i fyllningen till grav 7, vid cirka 1 m djup. Schakt 5.	Avförd.

Maria Magle i Lund Osteologisk analys

Caroline Arcini

Arkeologerna

Statens historiska museer

Våra kontor

Linköping

Lund

Möln dal

Stockholm

Uppsala

Kontakt

010-480 80 00

info@arkeologerna.com

caroline.ahlstrom.arcini@arkeologerna.com

www.arkeologerna.com

Innehåll

Inledning	4
Metod	4
Könsbedömning	4
Ålderbedömningsmetoder	6
Kroppslängd	7
Resultat	7
Sammanfattning	12
Referenser	13

Inledning

Det analyserade materialet kommer från söndergrävda gravar öster om den förmodade kyrkan Maria magle i Lund. Maria magle kyrka var en katolsk kyrka i Lund, som låg mellan Magle Lilla kyrkogata och Magle Stora kyrkogata. Kyrkan nämns första i en skriftlig källa första gången 1222. Ärkebiskop Anders Sunesen (Blomqvist 1951, André 1984) överlät då sin del av patronatsrätten över kyrkan till domkapitlet i utbyte mot Kanikresidenset i Lund. Under medeltiden var kvarteret Maria magle uppdelat på två stora tomter, varav den östra upptogs av kyrka och kyrkogård. Kyrkan hörde till domkapitlets jordar och fortsatte att fungera även efter 1536. I Jordeboken från 1570 framgår dock att den lång öde och att den gjort det sedan länge men kyrkogården fortsattes att användas. Under den senaste pesten 1712 användes den som pestkyrkogård (Åsgrim-Berlin & Andersson 1984). Den sista begravningen ska ha skett 1816 André 1984).

Gravplatsen har tidigare undersökts vid flera olika tillfällen 1946, 1959 och 1977 och 1998, 2006, 2011 och gravar har också noterats, både i form av individer in situ och söndergrävda gravar. Undersökningen 2023 är emellertid första gången som skelettmateriel plockats upp och också genomgår en osteologisk analys. De gravar som tidigare har observerats har samtliga legat grunt (60-70 cm) varför antaganden gjorts att det rör sig om efterreformatoriska gravar. Några dateringar med hjälp av ¹⁴C för att bekräfta detta har inte gjorts.

I samband med den nu gjorda undersökningen som utfördes i samband med en schaktningsövervakning framkom 6 gravar där skeletten från de gravlagda var söndergrävda och endast en mindre del av dem återstod. Det är första gången som påträffade gravar på plockats in för osteologisk analys från denna kyrkogård. Vid tidigare tillfällen har benmaterialet inte ansetts vara tillräckligt väl bevarat eller att rören som skulle läggas ner har kunnat läggas ovanpå utan att graven störts. Det som arkeologen inte kunde se var att det bland de ben som låg in situ också fanns skelettdelar från tidigare söndergrävda gravar. Medeltida kyrkogårdar har precis som senare tiders begravningsplatser nyttjats om och om igen och tidigare gravlagdas skelett har störts av nya kistor. Det innebär att för att få ett grepp om hur många som gravplats på en yta måste även omrörda individers ben räknas in. Trots det kommer antalet att vara underskattat.

I denna undersökning visade det sig att grav 1,2 skar varandra och låg över grav 6, vilket innebär att det kan finnas ben från samma individ i alla tre gravarna. Dessa låg i södra schaktet. Grav 3 och 4 bredvid varandra låg i norra delen av schaktet.

Metod

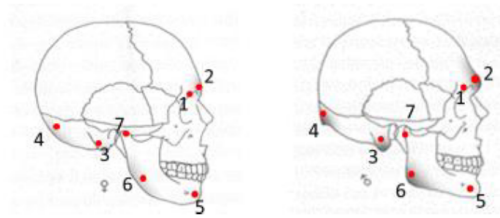
Könsbedömning

Könsbedömningen grundar sig på sekundära könskriterier, vilka kan studeras hos den vuxna individen (Buikstra & Ubelaker 1994). De könsindikerande fragment som oftast bevaras är ögonhålans övre kant (1. *margo supraorbitalis*) med benområdet över näsroten (2. *glabella*), muskelfästet snett bakom och nedanför örat (3. *processus mastoideus*) samt muskelfästet i nacken (4. *protuberantia occipitalis externa*), på underkäken hakans form (5. *mentum*), underkäksvinkeln (6. *angulus mandibulae*), underkäkens ledhuvd (7. *caput mandibulae*), Fig 1. I de fall där bevaringsgraden är god används delar av bäckenet med vinkeln mellan de benelement som bildar främre bäckenfogen (pubisvinkeln),

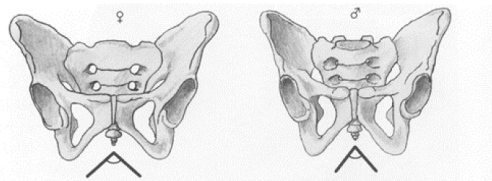
fig 2, liksom vinkeln mellan sittbenet och tarmbenet på bäckenet (*incisura ischiadica major*) fig 3. I vissa fall är också mättet på överarmens och lårbenens ledkulor samt lårbenets största breddmätt vid knäleden könsindikerande, fig 4. Alla könstypiska karaktärer på kraniet har bedömts enligt en 5-gradig skala, där 1) innebär säker kvinna, 2) osäker kvinna, 3) tvetydigt, 4) osäker man och 5) säker man (Buikstra & Ubelaker 1994:20).

Man

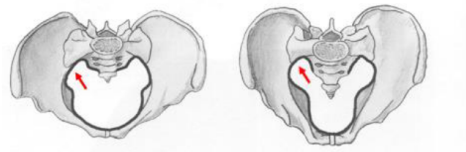
Kvinna

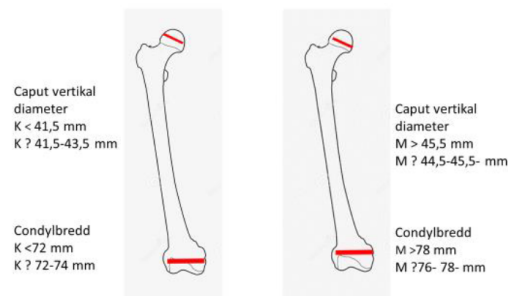
Figur 1. Siffrorna markerar de olika könsindikerande kriterierna. Notera att det är mycket mer markerade utskjutande drag hos mannen, svartmarkerade områden.

Figur 2. Notera vinkeln framtill på bäckenet. Vidare hos kvinnan och smalare hos mannen.

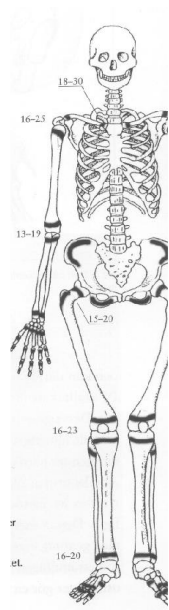
Figur 3. Öppningen mellan korsben och bäckenben, *incisura ischiadica major* är vidare hos kvinnan och smalare hos mannen.

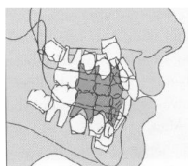
Figur 4. Mått på lårbenskulan och knäleden skiljer sig åt mellan kvinnor och män.

Åldersbedömning

För åldersbedömning av vuxna individer har *Transition Analysis 3* använts (Milner et. al 2020). Transitionsanalysen bygger på ett flertal osteologiska karaktärer som visat sig ha stark koppling till kronologisk ålder. Stark på så sätt att övergången från en karaktär till en annan kommer med en förutsägbar övergång. Dessa har sedan jämförts med ett antal tusen individer med känd ålder. Beträffande barn och tonåringar används uppgifter från standards (Buikstra & Ubelaker 1994:20). För tidpunkten för tillväxtzoner fig 5, när benen är färdigvuxna och tandframbrott av mjölk tänder och permanenta tänder, fig 6.

Figur 5 de svarta markeringarna visar vid vilken ålder de olika benelementen är färdigvuxna.

Figur 6. De vita tänderna är permanenta tänder och de grå är mjölk tänder. Efterhand som de permanenta tänderna utvecklas tillbaka bildas mjölk tändernas rötter och så småningom vid givna åldrar (med viss individuell variation) lossnar mjölk tänderna.

Kroppslängd

Kroppslängdsberäkningarna har gjorts utifrån mått på lårbenet. Uträkningsformeln baseras på Sjøvold 1990.

Resultat

Sammanlagt tillvaratogs skelettdelar från 6 gravar. Grav 1 och 2 skar varandra och i sin tur låg de över grav 6, vilket innebär att det kan finnas ben i dessa två gravar som kommer från samma individ. Ingen grav innehöll ett komplett skelett. Av den osteologiska analysen framgår att det fanns ben från mer än en individ i varje grav, sammanlagt ben från 14 individer.

Åldersfördelningen bland de gravlagda visar att alla åldersgrupper är företrädda, tab 1. Sex av dem är subadulta och 7 är vuxna, varav två är medelålders/äldre. Beträffande könsfördelningen är fem män, en säker kvinna och två kvinna?

Här nedan följer en tabell innehållande varje enskild grav och dess innehåll.

Tabell 1

Grav 1 Individ 1 Vuxen man Hör eventuellt ihop med individ 1 i grav 2	Kranium – del av nackbenet med könsindikerande kriterier (protuberantia occipitalis externa +1, processus mastoideus +2). Revben grova, breda som kan ha tillhört denna individ. Grov, manliga drag. <i>Vuxen man</i>
Grav 1 Individ 2 Vuxen kvinna Hör möjligen ihop med individ 2 i grav 2. Kan bara avgöras via DNA	Strålbenet del av skaftet – gracilt, mellanhandsben 2, och tre fingerben kan höra samman. <i>Vuxen, gracil möjligen kvinna.</i>
Grav 1 Individ 3 Större barn/yngre tonåring	Kranium enstaka skalltaksfragment tunna mest tabula, 2 bröstkotor med öpentillväxtzon. <i>Större barn/yngre tonåring, fig 7.</i>
Grav 1 Individ 4 Mindre barn c. 1,5-2 år	1 del av lårben nedre delen. Har jämfört med komplett ben. Storlek motsvarar <i>barn 1,5-2år. Kan inte höra samma med benen från individ 3 i denna grav.</i>
Grav 1 Individ 5 Mindre barn under 1 år	Skulderblad storlek <i>barn under 1 år</i> inte nyfödd, fig 8.
Grav 2 Individ 1	Pannben grovt (margo supraorbitalis +2 glabella +2. Ung vuxen man. Under och överkäke hör sannolikt hit, fig 9.

<p>Hör eventuellt ihop med individ 1 i grav 1,</p>	<p>Karies ses på två av de falska kindtänderna 5 och 4 i höger överkäke. Kariesangreppet sitter i övergången krona och rot, fig 10 I vänster käke både över och underkäke har sexårstanden (första molaren) gått förlorad, dragits ut eller drabats av karies och fallit ut, fig 11.</p> <p>I vänster över och underkäke ses ett slitage på framtand och hörntand. De bildar tillsammans en halv cirkel. Slitaget är större på överkåkens än underkåkens tänder, fig 12. Slitaget kommer sig av att mannen (underkäken visar att den tillhör en man) haft en kritpipa fastklämd mellan tänderna, se fig 13 för jämförelse.</p> <p>Generellt sett är mannens tandslitage ringa.</p> <p>Käkar och tänder</p> <p style="text-align: center;">c c</p> <p><u>8 7 6 5 4 3 2 1-1 2 3 4 5 x 7 8</u> 8 7 6 5 4 / 2 1-1 2 3 4 5 x 7 -</p> <p>Teckenförklaring / = tand förlorad efter döden X = tandförlorad före döden _ = tand inte frambruten eller finns inget anlag C = karies</p> <p>Övriga skelettdelar i graven som kan ha tillhört mannen är vänster överarmsben längd 309 mm. Ledkulan i axeln närmare man än kvinna i storlek. Vänster nyckelben, höger och vänster skulderblad, revben grova, breda eventuellt ben från foten mellanfotsben 1.</p>
<p>Grav 2 Individ 2 Kan höra samman med benen från individ 2 i grav 1 men kan inte säkerställas annat än med hjälp av DNA. Medelålders/äldre kvinna</p>	<p>Pannben gracilt margo supraorbitalis -1, glabella -2 indikerar kvinna. Övriga skelettdelar som kan ha hört samma med kvinnan 3 halskotor, fragment av bäcken med främre bäckenfoggen (pubis) - 1, kvinna. Åldersförändringar helt uppluckrad och plan reliefmönstret borta. Tecken på en äldre individ, inte omöjligt 60 +.</p>
<p>Grav 2 Individ 6 Medelålders/äldre man</p>	<p>Del av lårbenets ledkula med benpålagring, för stor för att passa ihop med kvinnan individ 2 och för gammal för att passa ihop med mannen individ 1. Bedöms som en egen individ, sannolikt medelålders /äldre man bedömd utifrån storleken på leden.</p>
<p>Grav 3 Individ 7 medelålders man</p>	<p>Del av lårben nedre delen mot knät både höger och vänster, skenben övre delen mot knät och del av skaftet och knäskål. Mått på knäleden (condyl) 85,1 mm.</p>

	Indikerar <i>man</i> . En hel del benpålagringar (osteofyter) i båda knälederna. Ingen ung individ snarar <i>medelålders</i> , <i>fig 14</i>
Grav 3 Individ 8 Vuxen køn?	Ett fragment av ett överarmsben bara del av skaftet, för gracilt för att höra till lårbenen. Ålder ej möjlig att bestämma.
Grav 4 Individ 9 medelålders man	Vänster lårben, 49 mm bredd lårbenshuvudet, sannolikt <i>man</i> . Benpålagringar på leden, <i>medelålders</i> .
Omrörda ben. <i>Går inte att svara på om den hör till den vuxna mannen individ 1 i grav 1</i>	Skalltak och revben grova från en <i>vuxen</i> individ. Kön ej bestämbar, inga kriterier.
Omrörda ben. Hör inte samman med revben för individ 1. <i>Vuxen Går inte att svara på om den hör till den vuxna kvinnan individ 2.</i>	Mellanhandsben (tummen), handrotsben, fingerben, skaftet av strålben gracila. Hör inte samman med revben för individ 1. <i>Vuxen Går inte att svara på om den hör till den vuxna kvinnan individ 2.</i>
Omrörda ben. Individ 10 Barn 5-6 år	Höger lårben nedre delen – storlek <i>barn 5-6 år</i> , <i>fig 15</i>
Grav 6 Individ 11 Vuxen man	Höger lårben nedre delen bred knät (condyl) 78,9 mm. Indikerar en <i>man</i> . Skenben, vad ben och knäskål. <i>Vuxen</i> individ.
Grav 6 Individ 12 barn c 4 år	Lårben skaft c. 4 år. En diameter diafys 15,5 mm en 5-6 åring 16,7 mm. Del av bäcken med tillväxtytor.
Grav 7 Individ 13 Vuxen kvinna?	Vänster lårben nedre del och skaft. Bredden knät (condyl) 73 mm indikerar <i>kvinna(?)</i> . Skenben mot knät och skaftet grönfärgad yta utsida något kopparföremål legat mot. Vadben skaft. <i>Vuxen</i> individ.
Grav 7 Individ 14 Nyfött barn	Överarmsben vänster ben. Övre delen och skaftet, jämfört storlek. <i>Nyfött</i> , <i>fig 16</i> .

Figur 7. Grav 1 Individ 3 Bröstkota från ett större barn/tonåring

Figur 8. Individ 5. Till vänster skulderblad och till höger skulderblad från en nyfödd.

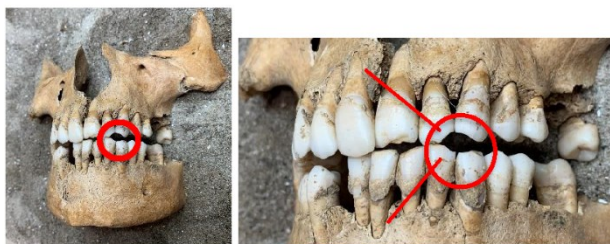
Figur 9. Individ 1 grav 2. Pannben från en man med tydliga glabella och grov ögonbrynsbåge.

Figur 10. Individ 1 grav 2. De röda pilarna markerar fördjupningar vid övergången krona / tand, indikationer på karies.

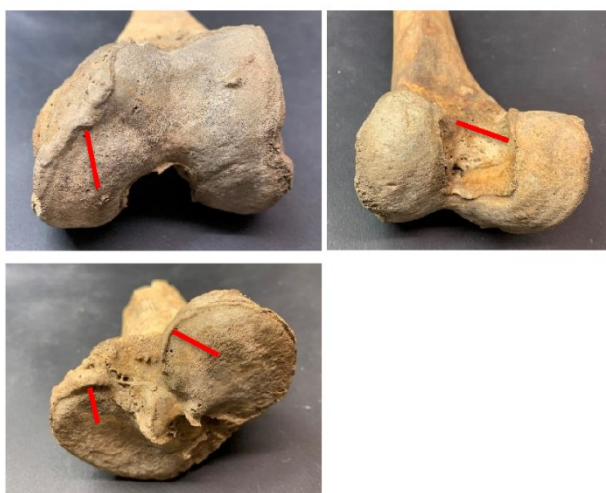
Figur 11. Individ 1 grav 2. Underkäke där pilen pekar på det område där en sexårstid suttit och där käkbenet börjar läka och växa samman.

Figur 12. Individ 1 grav 2. Slitage på framtand och hörntandi över och underkäke, bildar ett hål, där en pipa suttit.

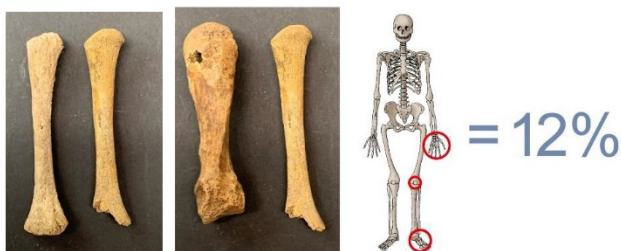
Figur 13. Jämförelse med en man som också har så kallade pipmärken på samma ställe och bilden till höger visar hur pipan har suttit. Foto Staffan Hyll.

Figur 14. Individ 7 grav 3. De röda pojlarna pekar på de benpålagringar som ses på benen i knäleden. Överst del av lårben och nedersta del av skenben.

Figur 15. Individ 10. Till vänster i bild del av nedre delen av lärbenet och till höger ett helt lärben för jämförelse.

Figur 16. Benen till vänster är ett överarmsben från en nyfödd individ. Överarmsbenet, ej helt komplett till höger kommer från grav 7. Individ 14. Bilden i mitten visar ett mellanhandsben från en vuxen ganska gracil individ, vilket är ungefär lika stort. Bilden längst till höger visar hur ofta de mindre benen i kroppen, ben från hand, fot och knäskål förekommer i omrörda material. Ben från små spädbarn har inte större möjlighet att påträffas.

Sammanfattning

Det undersökta benmaterialet visar att individer i alla åldersgrupper är företrädda och både män och kvinnor har påträffats. Endast ett rörben, ett överarmsben var helt och kunde mätas för kroppslängdsberäkning. För kroppslängd brukar vanligtvis lärben användas och eftersom det endast var ett ben ger det ingen mer information. Det absolut viktigaste resultatet från denna undersökning är observationen att mannen i grav 1 eller 2 har varit piprökare. Tidigare antaganden om att gravar som påträffats på bara 50-60 cm djup skulle kunna vara

efterreformatiska, kanske rent av från pestens offer 1712 kan i detta fall mycket väl stämma.

Redan på 1630-talet började folk i Sverige att röka kritpipa det visar en avhandling från 1633. Bruket spreds av sjömän och soldater. Ett av de äldsta fynden av kritpipor har gjorts på reglskeppet Vasa som gick till botten 1628. Några av de äldsta osteologiska beläggen för piprökning i form av märken på tänderna har gjorts på Domkyrkoplatsens gravplats i Linköping, Varnums kyrka i Kristinehamn, S:t Gertruds kyrka i Kalmar, Garnisonskyrkoparken i Göteborg samt bland pestens offer på pestbacken i Holje by i Blekinge Arcini Bramstång Plura 2011).

Referenser

Arcini Ahlström Arcini, Caroline & Bramstång Plura, Carina (2011). Garnisonens gravar i Göteborg. Stockholm: Riksantikvarieämbetet

Blomqvist, R. 1951. Lunds Historia 1. Medeltiden.

Buikstra, J.E., Ubelaker, D.H., 1994. Standards for Data Collection from Human Remains. Arkansas Archaeological Survey Research

Milner, G.R. Ousley, S.D., Boldsen, J.L., Getz, S.M., Weise, S., och Tarp, P. (2020). Transition Analysis 3 (TA3) Trait manual. V. 1.3 NIJ National Institute of Justice.

Sjøvold 1990.

Åsgrim-Berlin & Andersson 1984. FBevaringskommittén. 1983. Fastighetskontoret. Lunds stadskärna Bevaringsprogram Krafts Rote.

Andrén, A. 1984. LUND tomtindelning ägostruktur och samhll i det medeltida Danmark. Acta Archaeologica Lundensia, series in 8 Nr 13.

2024

- 2024:1 Kv Domkyrkan 1, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll år 2022–2023. Gertie Ericsson & Aja Guldåker.
- 2024:2 Häglinge kyrka, Hässleholms kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2023 – 2024. Carita Melchert.
- 2024:3 Innerstaden 2:1, Stortorget, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2015. Gertie Ericsson med bidrag av Jens Heimdahl.
- 2024:4 Grynmalaren 37, Lund. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning och schaktningsövervakning 2023. Linnea Lidh.
- 2024:5 Innerstaden 2:1, Mårtenstorget. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning & schaktningsövervakning 2023. Imelda Bakunic Fridén.
- 2024:6 Fossesholm herregård. Vestfossen, Øvre Eiker kommune, Buskerud Fylke, Norge. Trädgårdsarkeologisk undersökning 2022–2023. Aja Guldåker.
- 2024:7 Universitetet 1, Kungshuset. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459 Lunds stad och kommun, Skåne län. Schaktningsövervakning 2023. Sebastian Boström & Gertie Ericsson.
- 2024:8 Innerstaden 2:1, Laboratoriegatan. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2023. Linnea Lidh
- 2024:9 Innerstaden 2:1, Generellt tillstånd – Kraftringen, Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning år 2022–2023. Henrik Bernro.
- 2024:10 Östra Karup kyrka, Båstads kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2023 – 2024. Carita Melchert.
- 2024:11 Kv Maria Magle 6, Lund. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2021–2023. Imelda Bakunic Fridén